

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Anja Pirich

Razlike između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Razlike između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Anglosaksonski svijet

Mentorica: dr. sc. Ester Vidović, v. pred.

Studentica: Anja Pirich

Matični broj: 0299008975

U Rijeci, lipanj, 2019.

SAŽETAK

Dvije glavne inačice engleskog standardnog jezika su britanska i američka. One se razlikuju na jezičnim nivoima leksika, gramatike, pravopisa i intonacije. U ovom radu se osim jezičnih razlika opisuju i početci engleskog jezika, povijest engleskog jezika u Sjedinjenim Američkim Državama, ostale važne inačice engleskog jezika te razlozi koji su potakli njihov nastanak. Također, analizom udžbenika i radnih bilježnica Engleskog jezika za razrednu nastavu navodi se koja je inačica dominantnija u Republici Hrvatskoj i koji je tomu razlog.

Ključne riječi: inačice, britanska, američka, leksik, gramatika, pravopis

SUMMARY

The two main variants of the English language are British English and American English. They differ in lexis, grammar, spelling and intonation. The purpose of this paper is to describe the differences between British English and American English and, in order to accomplish this goal, the beginnings of the English language, the history of the English language in The United States, other variants of the English language and the reason for their formation are explained. Also, through analysing the English language textbooks and workbooks from 1st to 4th grade it is cited which variant of English is preferred in the Republic of Croatia and why.

Key words: variants, British, American, lexis, grammar, spelling

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Pirich Anja

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. ENGLESKI JEZIK.....	2
3. POVIJEST ENGLESKOG JEZIKA	3
4. BRITANSKA INAČICA ENGLESKOG STANDARDNOG JEZIKA.....	5
4.1. Dijalekt Walesa	6
4.2. Dijalekt u Škotskoj	6
4.3. Dijalekt u Sjevernoj Irskoj	7
5. POVIJEST AMERIKE-PRVE KOLONIJE.....	8
6. JEZIK-POVIJEST AMERIČKE INAČICE JEZIKA.....	10
7. AMERIČKA INAČICA ENGLESKOG STANDARDNOG JEZIKA.....	12
7.1. Sjeverni dijalekti.....	12
7.2. Dijalekt unutrašnjosti SAD-a	12
7.3. Južni dijalekt.....	13
8. RAZLIKE IZMEĐU BRITANSKE I AMERIČKE INAČICE ENGLESKOG STANDARDNOG JEZIKA... 14	
8.1. Obostrani utjecaj dvaju inačica	15
9. VOKABULAR	18
9.1. Indijanci- prastanovništvo Amerike.....	18
9.2. Francuski jezik	18
9.3. Nizozemski jezik	19
9.4. Španjolski jezik	19
9.5. Njemački jezik	20
9.6. Emigranti iz srednjoeuropskih država	20
9.7. Problemi s posuđenicama u američkom standardnom jeziku	21
9.8. Vokabularne razlike između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika 21	
9.9. Kategorije.....	22
9.10. Idiomi i izrazi	25
10. PRAVOPIŠ.....	31

10.1. Razlike u pravopisu	31
11. GRAMATIKA	35
11.1. Glagoli i glagolska vremena	35
11.1.1. Will/ shall u futuru	35
11.1.2. Do (činiti).....	36
11.1.3. Can't / must not.....	36
11.1.4. Don't need to / needn't.....	37
11.1.5. Pomoćni glagol should nakon zahtijevanja ili inzistiranja	37
11.1.6. Present perfect /Simple past (Sadašnje svršeno vrijeme / prošlo glagolsko vrijeme)	37
11.1.7. Past tense i past participle	38
11.1.8. Konjunktiv	38
11.1.9. Izrazi s glagolima have (imati) i take (uzeti)	39
11.1.10. Negacijske i upitne rečenice s glagolom to have (imati).....	39
11.1.11. Frazalni glagoli	40
11.2. Zbirne imenice.....	41
11.3. Dodatci kod množine imenica.....	42
11.4. Prilozi	42
11.5. Prijedlozi	43
12. IZGOVORNE RAZLIKE	45
12.1. Izgovor suglasnika <i>r</i>	45
12.2. Izgovor samoglasnika <i>a</i>	46
12.3. Izgovor samoglasnika <i>o</i>	47
12.4. Izgovor samoglasnika <i>u</i>	47
12.5. Izgovor suglasnika <i>t</i>	48
12.6. Izgovor desnika <i>l</i>	48
12.7. Riječi koje završavaju sufiksima <i>-ary, -ory, i -mony</i>	49
12.8. Riječi koje završavaju sufiksom <i>-berry</i>	49
12.9. Razlike bez pravila	49
13. RAZLIKE U NAGLAŠAVANJU RIJEČI	53
13.1. Francuske posuđenice	53
13.2. Riječi koje završavaju sufiksom <i>-ate, -ary, -ory, -berry i -mony</i>	53

14. RAZLIKE U INTONACIJI	55
15. KULTUROLOŠKE RAZLIKE IZMEĐU UJEDINJENOG KRALJEVSTVA I SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA	57
15.1. Brojevi	57
15.2. Datumi	57
15.3. Mjerne jedinice	58
15.4. Temperatura	58
15.5 Simboli i kratice	59
16. OSTALE INAČICE ENGLESKOG JEZIKA	60
16.1. Kanada	60
16.2. Australija i Novi Zeland	61
16.3. Južnoafrička Republika	61
16.4. Engleski jezik u sjevernoj Aziji	62
17. ENGLESKI JEZIK-GLOBALAN JEZIK.....	63
18. ENGLESKI JEZIK KAO PRVI STRANI JEZIK U OSNOVNOJ ŠKOLI U HRVATSKOJ	64
18.1. Udžbenici i radne bilježnice Engleskog jezika (1.-4. razred osnovne škole).....	64
19. ZAKLJUČAK.....	68
20. LITERATURA	69

1. UVOD

Engleski jezik je drugi po redu jezik po broju govornika nakon mandarinskog. Smatra se jezikom svijeta i koristi se u svim sferama života u svim razvijenim državama. U osnovnoj školi u Republici Hrvatskoj, engleski je jezik prvi strani jezik većini učenika te ga uče od prvog razreda osnovne škole.

Postoji veliki broj inačica engleskog jezika i još veći broj dijalekata. Dvije glavne inačice su britanska i američka. Između tih dvaju inačica postoji veliki broj razlika jezične građe, koje su se razvile radi raznih povijesnih okolnosti, od vokabulara, pravopisa, gramatike, sve do izgovora i intonacije te kulturoloških razlika koje su formirale obje inačice. Također ove dvije inačice, na mnogo razina, utječu jedna na drugu te će se u radu objasniti taj utjecaj.

Svrha rada je analiza svih kategorija jezične građe i utvrđivanje razlika između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika, analiza udžbenika Engleskog jezika koji se koriste u razrednoj nastavi u Republici Hrvatskoj s ciljem utvrđivanja kojoj inačici su isti skloniji i zašto.

2. ENGLESKI JEZIK

Engleski jezik je materinski jezik 300 milijuna ljudi širom svijeta te ga čak i više ljudi govori kao drugi jezik. Jedna od pet osoba u svijetu govori engleski jezik nekog stupnja. On je službeni ili jedan od službenih jezika u preko 70 država svijeta. Zapravo, možemo reći da ne postoji samo jedan engleski jezik, već engleski jezici, s obzirom na broj inačica koje postoje u svijetu (Oxford Advanced Learners Dictionary 7th edition, 2005). Možemo reći da je engleski globalan jezik. On ima globalan status i razvio je posebnu ulogu koja je prepoznata u cijelome svijetu. Engleski jezik je materinski u Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Irskoj, Australiji, Novom Zelandu, Južnoafričkoj Republici, u nekoliko država na Karipskom otočju te naravno u Ujedinjenom Kraljevstvu. On je također strani jezik koji se uči u najvećem broju država, njih preko stotinu. Zanimljivo je kako je engleski jezik, zamijenio francuski i postao glavni strani jezik koji se učio u školama 1996. godine, u Alžiru, bivšoj francuskoj koloniji (Crystal, 2003). Jezik uvijek ima moć prijeći internacionalne granice, samo mu treba posrednik, a posrednik je čovjek (Hargraves, 2003). Zahvaljujući medijima, televiziji, radiju, časopisima, internetu, engleski jezik proširio se po cijelome svijetu te možemo reći da je on glavni jezik planeta Zemlje u današnje doba globalizacije. On je internacionalni jezik poslovnog svijeta, komunikacije, znanosti, IT-a. Glavni je jezik interneta i njegovih korisnika, materijali i resursi, knjige, svi nužni za obrazovanje uglavnom su na engleskom jeziku, ima važnu ulogu u turizmu gdje je nepisano pravilo da većina turističkih djelatnika u svijetu zna dovoljno engleskog jezika kako bi se sporazumjeli sa svojim gostima i u mnogim drugim sferama života.

3. POVIJEST ENGLSKOG JEZIKA

Engleski jezik je zapadnogermanski jezik koji pripada indo-europskoj obitelji jezika te je u srodstvu s većinom jezika koji se koriste u Europi i zapadnoj Aziji. Izvornim jezikom, zvanim Proto-indoeuropski, koristili su se nomadi za koje se vjeruje da su migrirali europskim nizinama, prije 5000 godina. Germanski jezici, jedna od grupa jezika koja se razvila od izvornog znanstvenici dijele u tri grupe: istočni (jezici poput gotičkog koji su svi izumrli), sjeverni (islandski, norveški, švedski, danski) i zapadni (njemački, nizozemski, engleski). Jezik koji se koristi u nizozemskoj provinciji Friesland, danas, jezik je koji je u najbližem srodstvu s modernim engleskim jezikom¹. Godine 449 Germanska plemena započela su napade na Britanije te se oni smatraju osnivačima Engleske nacije. Stanovništvo je tada započelo migraciju iz Skandinavije na Britanski otok. Bede u njegovoj knjizi *Ecdesiastical History of the English People*, završenoj 731 godine kaže da su plemena koja su pokorila Englesku bili Juti, Saksonci i Anglesi. Juti i Anglesi su došli s danskog poluotoka, a Saksonci su živjeli između rijeka Elbe i Ems, možda čak i do rijeke Rajne. Engleski jezik kojeg danas poznajemo rezultat je miješanja dijalekata kojima su govorila ta germanska plemena. Evolucija engleskog jezika, od njegovog početka do sada bila je neprekidna, ali možemo prepoznati tri razdoblja. Jezik koji se koristio od 450. do 1150. zovemo *Old English* (Stari engleski), od 1150. do 1500. *Middle English* (Srednji engleski) te naposljetku *Modern English* (Moderni engleski) od 1500. godine do danas. *Old English* nije bio jedinstven jezik te se razlikovao od regije do regije. Postojala su četiri glavna dijalekta: Northumbrijanski, Mercianski, Zapadno Saksonski i Kentiš, ali su im neka obilježja bila jednaka te ih zato nazivamo Anglian. Ipak, zapadnosaksonski smatrao se donekle standardnim u književnosti toga doba, ali se nije razvio u današnji engleski zbog normanskog osvajanja, kada je William Osvajač osvojio Englesku nakon bitke kod Hastingsa 1066. godine. Izgovor riječi razlikuje se od modernog izgovora, primjerice staroengleska riječ *stānu* modernom engleskom je riječ *stone* (kamen), ali samoglasnik je različit. Ista razlika vidljiva je u riječima *hālig—holy*, *gān—go*, *bān—bone*, *rāp—rope*, *hlāf—loaf*, *bāt—boat*. Također, u staroengleskom su se za glas *th* koristila dva znaka, *þ* i *ð*, kao u

¹Crystal, D. i Potter, S. *English language*. Pribavljeno 15. 04. 2019. sa <https://www.britannica.com/topic/English-language>

riječima *wip-with* (s/sa) i *ðā-then*(tada), *sh* se pisalo kao *sc*, *scēap-sheep* (ovca), *k sc,nacod- naked* (gol).Bitno je reći da u staroengleskom nije postojalo mnogo riječi latinskog podrijetla, ali i francuskih i talijanskih posuđenica koje danas čine značajan dio vokabulara engleskog jezika, čak preko polovice riječi koje su danas u stalnoj upotrebi. Korištenje francuskih posuđenica u engleskom jeziku započelo je nakon normanskih osvajanja. Zanimljivo je da se danas ne koristi oko 85 % staroengleskog vokabulara. Neke riječi koje su poznate modernom govorniku su zamjenice, prijedlozi i riječi koje predstavljaju fundamentalne koncepte kao što su *mann* man, *wīf* -wife, woman (žena), *cild-child* (dijete),*hūs-house* (kuća), *weall-wall* (zid), *mete-meat* (meso), *goers-grass* (trava), *lēaf-leaf* (list), *fugol-fowl*,bird (ptica) , *gōd-good* (dobro), *hēah-high* (visoko), *strang- strong*(jak),*libban-live*(živjeti), *feohtan-fight*(boriti se), *etan-eat* (jesti), *drincan-drink* (piti).

Na engleski su jezik utjecali mnogi jezici. Najočitiiji utjecaj,iako ne previše značajan je onaj keltski. On je očit u imenima mjesta kao što je carstvo Kent, Devonshire i Cornwall, rijeke Avon, Exe, Esk, Thames (Temza) i druge.. Ime London također je vrlo vjerojatno keltskog utjecaja, iako je porijeklo riječi nepoznato. Latinski je također utjecao na engleski jezik, prvo putem Anglo-Saksonaca koji su preuzeli veliki broj latinskih riječi, uglavnom vezanih za ratovanje, kao što su *weall-wall* (zid), *pytt-pit* (jama), trgovinu, primjerice riječi *wīn-wine* (vino) i *cēap-cheap* (jeftino) te nakon dolaska kršćanstva na otok, kada je većina riječi latinskog porijekla integrirana u engleski jezik od kojih se većina odnosila na crkvu i religiju, primjerice *hymn* (himna), *pope* (papa) i *priest* (svećenik). Kao rezultat pokršćavanja Britanije, otprilike 450 latinskih riječi pojavilo se u staroengleskom jeziku. Važan je i utjecaj skandinavskih jezika, s obzirom na porijeklo Anglo-Saksonaca. Neke riječi preuzete iz danskog su *sky* (nebo), *skin* (koža), *bask* (uživati), *whisk* (umutiti), *skill* (vještina)i *scrub* (ribati). Utjecaj je vidljiv i u imenima mjesta koja su naseljavali, kao što su Althorp, Bishopsthorpe, Gawthorpe, i Linthorpe, koja sva završavaju sloom –*thorp* što znači selo (Baugh i Cable, 2002).

4. BRITANSKA INAČICA ENGLESKOG STANDARDNOG JEZIKA

Standardna britanska inačica engleskog jezika naziva se još *Received Pronunciation* ili skraćeno *Rp*, što znači primljen izgovor. Ostali nazivi za *Rp* su *Oxbridge English* (po dva najprestižnija sveučilišta u Engleskoj, Oxfordu i Cambridgeu), *BBC English* (glavna medijska kuća u Ujedinjenom Kraljevstvu) i *Queen's English* (Kraljičin engleski).

Ono što danas znamo kao dijalekt kojeg zovemo britanska inačica engleskog standardnog jezika, koji je mješavina normanskog francuskog, zapadnosaksonskog i latinskog jezika, rezultat je socioloških, političkih i kulturnih promijena tijekom povijesti te se ne može naći direktna veza s *Old English* (staroengleskim jezikom). Povijest britanske inačice počinje u 15. stoljeću kada se dvor u preselio iz Winchestera u London. Književnost Langlanda i Chausera to jest regionalni standardizirani jezik kojima su pisana njihova književna djela, temeljen na dijalektima unutrašnjosti (gradovi Northamptonshire, Huntingonshire i Bedfordshire) uvelike je utjecao na područje Londona. Jezik je usko vezan uz dvor te je London i govor u Londonu postao relevantniji tijekom 17. i 18. stoljeća te se tada stvara razlika između jezika govornika niže i govornika više klase, ljudi s dvora i koji su pohađali sveučilišta. Jedna od izjava koja spominje standardni izgovor je izjava A.J. Ellis koja kaže da se tada, 1869. godine prepoznaje standardni izgovor koji se koristi u obrazovanju, u Londonu, na dvoru, u propovjedaonici i u barovima. Godine 1917. Daniel Jones objavio je svoj poznati rječnik izgovora, *English Pronouncing Dictionary*, u čijem je predgovoru napisao kako se standardni izgovor najčešće može čuti u svakodnevnom govoru obitelji s juga Engleske, čiji su ljudi bili školovani u privatnim školama (Santipolo, 2003).

Received Pronunciation je naglasak, a ne dijalekt, ne otkriva ništa o podrijetlu govornika, ali istraživanja su pokazala da ga koristi samo 2% populacije Ujedinjenog Kraljevstva (Pauliuc, 2014, prema Wells, 1977). Ima zanemariv broj govornika u Škotskoj i Sjevernoj Irskoj, te gubi svoj prestižan status Walesu te bi ga se iz tog

razloga zapravo trebalo zvati engleska inačica, a ne britanska inačica. U Ujedinjenom Kraljevstvu postoje regionalni dijalekti koji su: sjeverni dijalekt, dijalekt Sjeverne Irske, dijalekt Walesa i dijalekt Škotske.

4.1. Dijalekt Walesa

U Walesu, sve do industrijske revolucije, većina je stanovnika koristila velški. Na početku 20. stoljeća veza s engleskim jezikom se osnažila toliko da je većina stanovnika bila dvojezična. Na naglasak i dijalekt u Walesu općenito, najviše je utjecao engleski jezik susjednih područja kao što su Bristol i zapad Engleske. Karakteristike ovog dijalekta su izgovor samoglasnika i riječima kao što su *rude* (nepristojan) i *threw* (bacio/bacila) zvukom iw/ te manjak izgovora glasa /z/ kod nekih govornika u južnom Walesu. Također, naglasak, ritam i timing također su karakteristične za govornike Walesa (Pauliuc, 2014).

4.2. Dijalekt u Škotskoj

Engleski jezik u Škotskoj postao je službeni jezik religije, obrazovanja i vlade, 1707 godine Unijom parlamenata. Tada je postao jezikom više klase. Za razliku od Engleske, u Škotskoj se engleski jezik govorio na mnoštvo različitih načina, odnosno postojalo je mnoštvo dijalekata. Kao i u Walesu, u Škotskoj također postoji keltski jezik, u ovom slučaju škotski keltski, koji ponovno postaje popularan zbog političke situacije i probuđenog nacionalnog ponosa.

Škotski naglasak najlakše je prepoznati prema izgovoru, koji je *rhotic*, odnosno izgovara se glas /r/ nakon samoglasnika u riječima kao što su *farm* (farma), *first* (prvi) i *better* (bolji). Korištenje riječi *wee* (malen) također je karakteristično za ovaj dijalekt, kao i gramatička konstrukcija *does nae- doesn't*.

4.3. Dijalekt u Sjevernoj Irskoj

Britanci su započeli kolonizaciju Ulstera, provincije u Irskoj, 1609. godine, za vrijeme vladavina kralja Jamesa I te je većina kolonizatora došla iz Škotske i Engleske. Do tada se stanovništvo isključivo sporazumijevalo keltskim jezikom. Kako je većina kolonizatora došla iz Škotske i sjevera Engleske tako se formirao irski dijalekt koji danas poznajemo, a na sjevernoirski dijalekt utjecao je i engleski jezik koji se koristio u Republici Irskoj.

Sustav samoglasnika sjevernoirskog dijalekta najviše nalikuje škotskom dijalektu. Parovi riječi kao što su *pull* (povući) i *pool* (bazen) često su homofoni, *boot* (čizma) se često rimuje s riječju *foot*. U ruralnim dijelovima Sjeverne Irske zadržali su se arhaični izgovori, poput ubacivanje glasa /y/ nakon glasova /k/ i /g/ , primjerice u riječima *cat* (mačka) i *garden* (vrt). Ono što je još karakteristično za ovaj dijalekt je intonacija, gdje govornici imaju tendenciju povisiti ton pri kraju rečenice, čak i kada ona nije upitna (Pauliuc, 2014).

5. POVIJEST AMERIKE-PRVE KOLONIJE

„Amerika koja je pozdravila prve Europljane ni izdaleka nije bila prazna divljina. Danas se drži da je na zapadnoj hemisferi živjelo jednako toliko ljudi kao i u tadašnjoj Zapadnoj Europi- oko 40 milijuna.“ (*Američka povijest: kratki prikaz*, 1998; 9). No, prva britanska kolonija u današnjim Sjedinjenim Američkim državama bio je Jamestown, u današnjoj saveznoj državi Virginiji. Kralj James I se je, na osnovi povelje, s oko stotinu muškaraca i Johnom Smithom na čelu, zaputilo brodom 1607. godine u Zaljev Chesapeake (*Američka povijest: kratki prikaz*, 1998). Zbog religijskih progona velike grupe pothvatnika odlučile su prijeći ocean nakon prvog uspješnog putovanja Mayflowerom 1620. godine. Deset godina nakon kolonista s Mayflowera, takozvani Pilgrimi koji su se smjestili u Plymouthu, na američko tlo stigla je različita grupa puritanaca koji su osnovali Massachusetts Bay Company. Naselili su se u Salemu i, nešto kasnije, u okolini Bostona. Massachusetts Bay Company bila je veoma utjecajna jer je bila vodeća sila kolonijalne politike i ekonomije. Ljudi su migrirali u Ameriku s nadom da će pronaći slobodu koji nisu imali u svojoj državi. Ipak, kao što su predviđjeli susreli su se s problemima. Naime, Britanija je Ameriku smatrala isključivo kolonijom te je očekivala da će se proizvodi u Ameriku uvoziti direktno iz Britanije. Ipak, kolonisti su u novoj zemlji pokrenuli proizvodnju te je Britanska vlada odlučila zaustaviti napredak kolonizatora u Americi. Poslali su trupe vojnika da bi, navodno zaštitili koloniju od napada Indijanaca. Kolonisti su se okupili na Prvom Kontinentalnom Kongresu u Philadelphiji 5. rujna 1774. godine kako bi izrazili svoje zajedničko negodovanje prema Britaniji. Nekoliko mjeseci nakon kongresa prva američka vojska započela je bitke s britanskom vojskom, u početku u okolini Massachusettsa, a zatim i na području cijele kolonije (Janicki, 1977). Ovo je prvi period, koji traje sve do kraja kolonizacijskog perioda, do 1790. godine kada je, otprilike, četiri milijuna ljudi živjelo je u američkim kolonijama te je najveći udio stanovništva bio s Britanskog otočja, njih 95%. Drugi period bio je tranzicija originalnih trinaest kolonija na jug te na stari jugozapadni teritorij, završavajući na Pacifiku. Oko 1860. godine, novi imigranti dolaze na teritorij Sjeverne Amerike, predominantno iz Irske i Njemačke. Irci, njih milijun i pol, potaknuti neuspješnim urodom krumpira, 1845. godine i Nijemci čija je emigracija posljedica neuspjele Njemačke revolucije

1848. godine, naseljavaju gradove Cincinnati, Milwaukee i St. Louis (Baugh i Cable, 2002). Jasno je dakle da se, s obzirom na to da je većinsko stanovništvo bilo podrijetlom iz Ujedinjenog Kraljevstva i Irske, u tadašnjim, ne još sjedinjenim, američkim državama koristio engleski jezik. Ipak, na razliku između britanske i američke inačice engleskog jezika utjecala je raznolikog stanovništva koje je emigriralo iz Europe. Imigranti su dolazili iz svih krajeva Britanskih otoka, Francuske, Njemačke i drugih krajeva. Kolonisti iz Massachusettsa otišli su na sjever u Maine i New Hampshire te na jug, na Rhode Island i Connecticut. Ostali su se preselili iz Nove Engleske u New York, New Jersey i kolonije na krajnjem jugu kao što je Georgia. Dakle, tada je u Sjevernoj Americi veoma homogena skupina stanovnika.

S lingvističkog stajališta, ovo ima jednu važnu posljedicu, a to je da engleski jezik koji se koristi u Americi pokazuje snažan stupanj ujednačenosti, s obzirom na dijalektalne razlike u raznim krajevima Engleske. (Walker Read, 1938). John Witherspoon, škotski predsjednik Sveučilišta Princeton rekao je 1781. godine kako su ljudi u Americi skloniji češćem seljenju te se na jednom mjestu ne zadržavaju dovoljno vremena kako bi počeli koristiti lokalizme, bilo u naglasku ili frazeološki gledano. To je isto primijetio i Isaac Candler, koji je 1822.-1823. godine napisao da u Americi nije čuo ništa poput naglasaka iz Suffoka, Yorkshirea ili Newcastela, aspiriranog glasa *h* te da ono što je čuo u Americi najviše nalikuje na jezik koji govore obrazovani ljudi u Londonu i njegovoj okolini (Walker Read, 1938).

6. JEZIK-POVIJEST AMERIČKE INAČICE JEZIKA

Krajem 18. stoljeća postojala je snažna želja da se Sjedinjene Američke Države distanciraju i oslobode britanskog utjecaja, u što spada i jezik (Elness, 2003 prema Tottie, 2002). Tada su se Američke kolonije odvojile od starijih političkih asocijacija. Tada je bilo idealno vrijeme da se stvori materinski, američki jezik koji bi odgovarao američkom stilu života. Početci osamostaljivanja, u jezičnom smislu, vidljivi su u članku nepoznatog autora upućenom društvu američkih književnika *Literati of America*, a objavljenom u časopisu *Royal American Magazine* u siječnju 1774. godine. Autor članka tvrdi kako će Amerika uskoro biti središte znanosti te predlaže da se osnuje društvo koje bi se zvalo *Fellows of the American Society of Language* kako bi se engleski jezik usavršio u Americi. Iako nije poznato tko je napisao ovaj članak, postoji mogućnost da je autor John Adams koji je 5. rujna 1780. godine, u pismu predsjedniku kongresa predložio osnivanje akademije kojoj bi cilj bio popraviti i poboljšati američki engleski kako bi se stvorio javni standard u cijeloj državi. Nekoliko dana kasnije, 30. rujna 1780. godine Adams je napisao pismo Edmundu Jenningsu u kojem je ponovno opisao projekt akademije te je spomenuo kako se nada da će se nakon postavljanja standarda jezika u Americi, Britanci tome diviti te da će ih, zasigurno kopirati, što bi, po Adamsu, bila velika čast za Veliku Britaniju. Također, Adams je u svojim pismima tvrdio, kako je itekako moguće, s obzirom na populaciju i trgovinu Amerike, da će jezik Sjedinjenih Država biti univerzalan jezik budućnosti (Krapp, 1925). Benjamin Franklin, jedan od sudionika stvaranja američkog ustava 1787. godine koji je bio pisac, izumitelj, fizičar, ekonomist i filozof, poticao je pravopisnu reformu te ja čak htio uvesti i novu abecedu objavio je svoju knjigu *Scheme for a New Alphabet and Reformed Mode of Spelling* 1768. godine. Jedan od njegovih prijedloga bio je pojednostavljivanje pravopisa, primjerice *ritten-written* (napisan), *waz-was* (perfekt glagola biti; bio/bila), *wil-will* (futura glagola biti), *helth-health* (zdravlje) itd., no ovi prijedlozi nisu bili shvaćeni ozbiljno te nikada nisu ušli u upotrebu. Njega slijedi Noah Webster koji je izdao svoju knjigu pravopisa, *American Spelling Book*, 1783. godine u kojoj tvrdi kako je za Ameriku od izrazite važnosti rasti kao država u svojoj mladosti (Elness, 2003 prema Tottie, 2002). Websterovu knjigu pravopisa odobrio je predsjednik Josiah Hoffman, u pismu 4. srpnja 1788. godine te je njegova preporuka bila da se knjiga

koristi u svim školama u Sjedinjenim Državama zbog objektivnog prikaza jezičnih principa i pravila (Krapp, 1925). U *Dissertation on the English Language*, koju je objavio 1789. godine, kaže kako Amerika, kao neovisna nacija mora razviti svoj sustav, vladu, ali i ne manje važno, jezik. U pismu koje je Webster napisao godine 1817. predvidio je da će, s vremenom, jezik u Sjevernoj Americi biti različit od budućeg jezika Engleske, kao što su nizozemski, švedski i danski međusobno različiti od njemačkog jezika. Potom, 1919. godine, H.L. Mencken objavljuje knjigu *The American Language* u kojoj, kako i sam naslov govori, piše o jeziku Amerike, a ne o dijalektu engleskog jezika. Ipak, Društvo Američkog Dijalekta osnovano je i ranije, 1889. godine. Još jedna važna publikacija bila je knjiga Alberta H. Marckwardta, *American English* iz čijeg je naslova vidljivo da su, barem u akademskih krugovima, američki i britanski smatrani kao dvije različite, ali ravnopravne, inačice engleskog jezika (Elness, 2003 prema Tottie, 2002).

Na formiranje američke inačice engleskog jezika velik su utjecaj imali govornici koji su emigrirali iz Škotske i Irske. Njihov utjecaj je opisao John Pickering, 1828. godine, koji je rekao da je tada u Americi postojao velik broj irskih učitelja, škotskih rječnika i knjiga pravopisa te da su oni nisu imali neznatan utjecaj, u savezним državama u unutrašnjosti, na izgovor i jezik kao takav (Walker Read, 1938).

7. AMERIČKA INAČICA ENGLESKOG STANDARDNOG JEZIKA

U Sjedinjenim Američkim Državama postoji standardni jezik, koji se naziva *General American*. On je uobičajen na području srednjeg zapada, ali govori se na teritoriju cijelog SAD-a. Ljudi za koje se kaže da „pričaju bez naglaska“, zapravo pričaju američkom standardnom inačicom engleskog jezika. *General American* opisuje se s karakterističnim izgovorom samoglasnika *a*, nezaokruženim samoglasnikom *o*, zadržavanjem snažnog izgovora suglasnika *r* itd. Također postoje i regionalni dijalekti koji odražavaju povijesne prilike tijekom kolonizacije Amerike. Četiri su glavna dijalekta, a to su: *Northern* (sjeverni), *Southern* (južni), *Midland* (unutrašnjost SAD-a) i *Western* (zapadni)

7.1. Sjeverni dijalekti

Ovi dijalekti su među najstarijima i najutjecajnijima u SAD-u. Protežu se od Mainea do Sjeverne Pensilvanije na istoku i dosežu dalje od Missisippija kroz sjevernu Iowu, Minnesotu i Dakote. Dakako, ovdje je uključen i grad New York. Oni uključuju mali broj fonetskih karakteristika koje bi ih izdvojile od ostalih dijalekata engleskog jezika. Ipak, postoje karakteristične riječi koje se koriste gotovo isključivo u toj regiji SAD-a kao što su *angleworm*, *johnnycake* (kolač od kukuruznog brašna), *pail* (kanta), *comforter* (pokrivač) i *swill* (pomije) te karakteristične izraze poput *all toonce'* (*all at once*) (sve odjednom) i *sick to the stomach* (kada je nekome mučno) (Pauliuc, 2014, prema Algeo, 2001).

7.2. Dijalekt unutrašnjosti SAD-a

Razvio se kada su naseljenici otišli iz Philadelphije i sadrži karakteristike južnjačkih i sjevernjačkih dijalekata. Proteže se između Istočne i Zapadne Pensilvanije te utječe i na jug kroz teritorij Shenendoah Valley i Ohio Valley. Govornici ovog dijalekta koriste mnogo njemačkih posuđenica kao što su *snits*, *clook* i *smearcase*. Najprepoznatljivija morfološka karakteristika ovog dijalekta je prijedlog *till* u izrazu *till the hour*. Primjeri prepoznatljivih fraza uključuju i *all the further*, *got awake* i *want off* (Pauliuc, 2014).

7.3. Južni dijalekt

Na ovaj dijalekt utjecaj su imali francuski, španjolski, afroamerički i jezik američkih domorodaca. Proteže se, povijesno, na teritoriju stare Konfederacije, uključujući Texas i Oklahomu, Kentucky, Arkansas i Missouri. Jedna od najuočljivijih karakteristika ovog dijalekta je izbacivanje veznika i pomoćnog glagola: *he big* (on je velik) ili *he one it* (on je to učinio) (Pauliuc, 2014, prema Algeo, 2001)

8. RAZLIKE IZMEĐU BRITANSKE I AMERIČKE INAČICE ENGLESKOG STANDARDNOG JEZIKA

George Bernard Shaw je jednom rekao: „ *England and America are two countries separated by the same language.* “ (Engleska i Amerika su dvije države razdvojene istim jezikom) Ono što je time mislio je da Amerikanci i Britanci komuniciraju na istom jeziku, ali na toliko različit način da se engleski jezik dijeli na britansku i američku varijantu (Jurčić i Brihta, 1996). Razlike se uočavaju u svim aspektima jezične građe, u vokabularu, gramatici, izgovoru, intonaciji i pravopisu. Najlakše ih je uočiti u izgovoru, iako je većina učenika više upoznata s razlikama u vokabularu. Neki kažu kako su razlike između dvaju inačica od manje važnosti, no one nisu uvijek nevažne kako bismo voljeli vjerovati. Vrlo često, koristeći američku ili britansku terminologiju u pogrešnom kontekstu dovodi do krive interpretacije. Razlike u pravopisu se ponekad, nažalost, mogu okarakterizirati kao pogreška, kao i razlike u interpunkciji (Modiano, 1996). Razlike u vokabularu su toliko velike, da se procjenjuje da u britanskoj inačici engleskog standardnog jezika ima otprilike 4000 riječi i izraza koji se drugačije ili se uopće ne koriste u Sjedinjenim Američkim Državama (Darragh, 2000).

Stavovi prema dvjema inačicama također su veoma zanimljivi. Lingvisti su često koristili mišljenja „običnih ljudi“ o jeziku kako bi ukazali na jaz koji postoji između takvih tvrdnji i trenutnih lingvističkih mišljenja o problemima u jeziku. Naime, lingviste i filologe su odvijek zanimale razlike između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika, ali one su zanimale i ljude koji nisu znanstvenici. Njihove izjave o razlikama između dviju inačica često su osobne prirode, veoma emocionalne i ponekad iracionalne. Kao primjer možemo istaknuti Iana Balla, koji nije lingvist, u časopisu *The Daily Telegraph* koji je napisao osvrt na rječnik pojmova različitih u britanskoj i američkoj inačici jezika autora Normana W. Schura. Ball naime čak ide toliko daleko da tvrdi kako zbog mnogobrojnih razlika u vokabularu, trebali na britansku i američku inačicu gledati kao na dva različita jezika (Kalodjera, 1976).

8.1. Obostrani utjecaj dvaju inačica

Utjecaj britanske inačice engleskog jezika na američku i obrnuto možemo podijeliti u tri faze. U prvoj fazi, britanska je inačica engleskog jezika bila dominantna u Sjedinjenim Američkim Državama dok je američka inačica imala kolonijalan status. Utjecaj je dakle bio s britanske na američku inačicu. Druga faza trajala je od oslobađanja SAD-a od Ujedinjenog Kraljevstva sve do Prvog Svjetskog rata. U tom je periodu američka inačica engleskog jezika uspostavila vlastit karakter, ali i reputaciju stvaranja novih, unikatnih izraza i originalnosti ipak je i dalje bila manje važna od britanske inačice. Treća faza se nastavlja i u današnje vrijeme. Sada britanska i američka inačica obje imaju ravnopravan status, ali se utjecaj obrnuo. Naime, danas, američka inačica više utječe na britansku (Hosseinzadeh, Kambuziya i Shariati, 2015). Možemo reći da je to uvelike posljedica popularne kulture, medija te filmske i glazbene umjetnosti čija su središta upravo u Sjedinjenim Američkim Državama. Amerikanizmi su riječi, trenutno korištene u američkoj inačici engleskog jezika koje imaju svoj različit ekvivalent u britanskoj inačici, odnosi se na nešto što je isključivo karakteristično za Ameriku, riječ koja potječe iz američke inačice engleskog jezika, ali se proširila i na ostale inačice, riječ koja potječe iz britanske inačice, ali se više ne koristi u njoj dok se još uvijek koristi na sjevernoameričkom kontinentu (Pauliuc, 2014 prema Menken, 2006). Zadnjih nekoliko godina mnogi su amerikanizmi postali dio svakodnevnog vokabulara Britanaca. To su riječi poput *cafeteria* (kantina), *cocktail* (koktel), *egghead* (čelavi čovjek), *electrocute* (ubiti strujom), *fan* (ventilator), *filling station* (benzinska crpka), *highbrow* (kulturna osoba) i *lowbrow* (nekulturna osoba). Ostali amerikanizmi koji se pojavljuju u pisanjima nekih autora s obje strane Atlantika su *alibi* (alibi), *allergy* (alergija), *allergic* (alergičan), *angle* (u smislu kuta viđenja situacije), *blurb* (kolokvijalno, kratki prikaz filma, knjige i sl.), *breakdown* (slom), *crash* (sudar), *know-how* (vještina) itd.. Riječ *fornight* koja znači dva uzastopna tjedna, mnogi Amerikanci rekli bi, karakteristična britanska riječ, zamijenjena je s američkim izrazom *two weeks* (dva tjedna) (Pauliuc, 2014, prema Algeo, 2010). Lingvisti smatraju da su amerikanizmi svoj put u britansku inačicu jezika prvo našli putem pisane riječi, a ne putem televizije ili filmova te su oni prolazili neopaženo u novinama (Kalodjera, 1976).

Godine 1935, Alistar Cooke je na BBC radiju, glavnoj radijskoj kući Ujedinjenog Kraljevstva izjavio da svaki englez koji ga je u tom trenutku slušao podsvjesno koristi 30 do 40 amerikanizama dnevno. Danas bi taj broj bio oko 3000 do 4000. Prve „američke riječi“ koje su se koristile u Ujedinjenom Kraljevstvu bile su riječi iz kategorije flore i faune koja jednostavno nije postojala van sjevernoameričkog kontinenta. Potom su britanski govornici počeli koristiti tipične američke riječi iz jednostavnog razloga što su one bile ekspresivnije i možda zvučale pametnije. Utjecaj američkih medija vidljiv je po korištenju riječi *movie* (film) u UK-u gdje se u prošlosti preferirala riječ *film* (film). *Movie* je sinonim za raskoš Hollywooda pa je stoga logično da je ova riječ našla svoj put i u britansku inačicu engleskog jezika.²

Iako američka inačica u većoj mjeri utječe na britansku, ne možemo zanemariti činjenicu da je , putem medija, utjecaj i obrnut. Izrazi kao što su *spot on* (točno tako), *cheeky* (drzak), *sell-by date* (datum isteka roka trajanja) su izrazi koji su našli svoj put u američku inačicu engleskog jezika. Ben Yagoda, profesor engleskog jezika na Sveučilištu u Delawareu pronašao je više od 150 takvih izraza te je također primijetio i promijene u izgovoru kod svojih studenata, primjerice riječi poput *important* (važno) i *Manhattan* izgovaraju kao stanovnici Londona. Kory Stamper , urednik Merriam-Webster riječnika u SAD-u, uvrstio je riječ *gastropub*, koja je tipična za britansku inačicu u riječnik 2012. godine. Važan utjecaj imala je i saga knjiga o Harryju Potteru, kaže Stamper. Velika većina izraza su bili promijenjeni za američko izdanje knjiga, ali riječi *ginger* (osoba koja ima prirodno narančastu kosu) ili *snog* (stravstveno poljubiti) ostale su nepromijenjene te su se počele čuti u američkom govoru. Također, britanske serije kao što su Top Gear, Dr Who i Downton Abbey još su jedan razlog korištenja britanskih izraza u Sjedinjenim Američkim Državama i to radi lake dostupnosti sadržaja putem interneta, kao što su britanske novine: The Guardian, The Economist, The Daily Mail i naposljetku BBC. Sheidlower kaže kako se u Ujedinjenom Kraljevstvu korištenje amerikanizama smatra propašću kulture, dok stanovnici Sjedinjenih

² Andreson, H. (2017). *How Americanisms are killing the English language*. Preuzeto 10.05.2019. sa <http://www.bbc.com/culture/story/20170904-how-americanisms-are-killing-the-english-language>

Američkih Država smatraju Britance *posh* (otmjenima) te im stoga ne vide problem u korištenju riječi britanskog podrijetla.³

³ Hebblethwaite, C. (2012). *Britishisms and the Britishisation of American English*. Preuzeto 10.05.2019. sa <https://www.bbc.com/news/magazine-19670686>

9. VOKABULAR

Razlike u vokabularu između američke i britanske inačice engleskog standardnog jezika možemo podijeliti u više različitih kategorija. Na početku je, za vokabularne razlike u američkoj inačici, važno naglasiti utjecaj mnogih europskih naroda koji su emigrirali u Ameriku te su tako sa sobom donijeli nove riječi koje su postale posuđenice u današnjem američkom engleskom jeziku.

9.1. Indijanci- prastanovništvo Amerike

Specifični, novi životni uvjeti s kojima se kolonisti iz Europe dotada nisu susreli doveli su do mnogo indijanskih posuđenica. Prema Menckenu (1963) gotovo je 150 riječi preuzeto od Indijanaca, od kojih je njih 30-ak preživjelo.

primjeri riječi: *pecan* (orah pekan), *moccasin* (vrsta obuće u kojoj nije pokrivena peta), *totem*, *toboggan* (tobogan), *hickory* (stablo hikori), *squash*(tikva), *tomahawk*(bojna sjekira sjevernoameričkih Indijanaca), *kayak* (kajak), *mugwump* (vanpartijac), *chinook* (vrsta lososa), *menhaden* (velika haringa), *moose* (los), *sequoia* (sekvoja), *raccoon* (rakun), *woodchuck* (djetlić)

Kao što možemo primijetiti većina preuzetih riječi su riječi za biljke, ribe, životinje te kulturološke i političke pojmove s kojima se doseljenici nisu prije susreli (Janicki, 1977).

9.2. Francuski jezik

Prije dvjesto godina, francuski je bio glavni rival engleskom kao najviše korištenom internacionalnom jeziku. U Sjevernoj Americi je postojalo nekoliko francuskih kolonija. Najveća od njih te ona koja ima najveći utjecaj na američku inačicu engleskog standardnog jezika je na delti rijeke Mississippi. Savezna država Louisiana dobila je ime prema francuskom kralju Luju XIV. Ljudi koji su pričali francuski, poznati kao Cajuni, stigli su u Louisianu iz Acadie u Novoj Scotiji. Nekoliko je gradova u Sjedinjenim Američkim Državama dobilo francuska imena, kao što su: Versailles u Kentuckju, Des Moines u Iowi, St.Louis u Missouriju, Pierre u Sjevernoj Dakoti te Terre Haute u Indiani (Davies, 2005). Britanski doseljenici su u kontakt s francuskim

jezikom došli dok je trajalo njihovo teritorijalno širenje na zapad. Najpoznatiji je primjer francuskog utjecaja New Orleans u Louisiani koji je i dan danas središte francuskog utjecaja.

Neke od posuđenica iz francuskog jezika su: *pumpkin*(bundeva), *praline*(pralina), *prairie*(prerija), *depot*(skladište), *chowder* (juha), *cent*, *dime* (deset centi) (Janicki, 1977) *bayou* (riječni rukavac), *gopher*(glodar), *levee* (nasip) (Davies, 2005).

9.3. Nizozemski jezik

Sredinom 17. stoljeća, Nizozemci su u Sjevernoj Americi posjedovali veliku koloniju, New Amsterdam, danas poznatu kao New York (Davies, 2005) No njihov utjecaj nije trajao dugo jer je New Amsterdam zarobljen 1664. godine (Janicki, 1977). Imena kao što su Brooklyn, Harlem i Bronx sve su izvedenice iz nizozemskog jezika.

Samo neke od posuđenica iz nizozemskog jezika su: *spook* (jezivo), *Santa Claus* (Djed Božićnjak), *dope* (droga), *Yankee*(Jenki; osoba koja živi u Novoj Engleskoj), *boodle* (mnogo novaca) (Janicki, 1977), *caboose* (stražnjica), *coleslaw* (salata od kupusa s majonezom i drugim povrćem), *cookie* (keks), *waffle* (vafel) (Davies, 2005).

9.4. Španjolski jezik

Utjecaj španjolskog jezika najviše možemo vidjeti na jugu Sjeverne Amerike, blizu Meksičkog zaljeva, gdje su kolonisti njime bili najviše izloženi. Španjolski jezik imao je utjecaj na američku inačicu engleskog jezika i prije nego što je Mayflower otplovio s Britanskog otočja (Janicki, 1977). Španjolski konkvistadori ostavili su u naslijeđe imena mnogih mjesta i gradova kao što su La Jolla, El Cajon i La Quinta u Kaliforniji te St. Augustine na Floridi.

Neke riječi španjolskog porijekla su: *marijuana* (marihuana), *cockroach* (žohar), *coyote* (kojot), *mustang* (vrsta konja), *lasso* (laso), *sombrero* (sombrero), *cafeteria* (kantina), *canyon* (kanjon), *hacienda* (hacienda), *rumba* (vrsta plesa), *tornado* (tornado), *wrangler*(kauboj /polemika), *sierra* (planinski lanac) itd. (Janicki, 1977), *guerilla*

(gerila), *barbecue* (roštilj), *tamale* (tradicionalno meksičko jelo) (Rodriguez Gonzalez, 2001).

S obzirom na to da u Sjedinjenim Američkim Državama populacija Latinoamerikanaca raste danas možemo pričati i o nastajanju takozvanog, *Spanglish* jezika, u nekim dijelovima SAD-a (Davies, 2005).

9.5. Njemački jezik

Imigracija Nijemaca počela je krajem 17. stoljeća, a velike grupe imigrirale su 30-ih i 40-ih godina 19. stoljeća (Janicki, 1977). Otprilike 7 milijuna Nijemaca je emigriralo u Sjedinjene Američke Države. S obzirom na to da nisu htjeli zaboraviti svoju domovinu, dvanaest gradova, na teritoriju Sjeverne Amerike, nazvali su Berlin te njih sedam Germantown (Davies, 2005).

Neke od posuđenica iz njemačkog jezika su: *delicatessen* (delikatese), *frankfurter* (vrsta kobasice), *hamburger*, *noodle* (tjestenina), *pretzel* (perec), *pumpernickel* (integralni kruh), *kraut* (vrsta hrane od kupusa), *wiener* (kobasica), *seminar*(seminar) (Janicki, 1977), *bum* (skitnica), *to nix* (zabraniti) (Davies, 2005).

9.6. Emigranti iz srednjoeuropskih država

Mnogo je Židova iz Srednje Europe emigriralo u Sjevernu Ameriku, najviše u New York. Jidiški izrazi se koriste u svim dijelovima Sjedinjenih Američkih Država, ali ipak, i dalje najviše u New Yorku.

Neki primjeri bili bi: *kosher* (košer), *schmooze* (ulizivati se), *klutz* (osoba koja je nespretna), *schnoz* (nos), *tush* (stražnjica), *chutzpah* (smjelost) itd. (Davies, 2005).

9.7. Problemi s posuđenicama u američkom standardnom jeziku

Bitno je naglasiti kako su neke riječi, citirane kao posuđenice, zapravo u cijelosti ili djelomično posuđeni prijevodi, a ne direktne adaptacije u američku inačicu engleskog jezika. Primjerice izraz saw buck možemo odrediti kao prijevod njemačkog Ger Sagebock ili nizozemskog zaagbock. Također mnoge riječi adaptirane su nakon što je njihova fonetička forma bila asimilirana s engleskim jezikom (Janicki, 1977). Primjerice riječ hamburger, čiji američki izgovor glasi /'hæm.bʌ.gə/ dok u britanskoj inačici izgovor glasi /'hæmbɜːgə(r)/ (Oxford Advanced Learners Dictionary 7th edition, 2005).

9.8. Vokabularne razlike između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika

Većina razlika u vokabularu između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika je, između ostalog, nastala kao rezultati razlika u okolinama kojima su oba varijeteta jezika bila izložena. Kao što je već spomenuto, kolonisti su koristili posuđenice drugih naroda, s kojima su došli u doticaj, kako bi imenovali njima, do tada nepoznate stvari. Do 1920-ih godina broj razlika u vokabularu je rastao velikom brzinom. Sredina 20-ih godina 19. stoljeća doba je brže razmijene informacija kroz umjetnost kao što su književnost i filmska umjetnost te kroz medije televizije i radija. Godina 1925. povezuje s naglim preokretom čiji je uzrok korištenje sve većeg broja amerikanizama u britanskoj inačici jezika. Veliki broj riječi i izraza, do tada isključivo korištenih u Sjedinjenim Američkim Državama, počinje se tada koristiti i u Velikoj Britaniji (Janicki, 1977). Bitno je naglasiti da se pojam amerikanizma pojavljuje nakon Američke revolucije te ga je prvi koristio predsjednik Witherspoon od Princetona napisavši u svom djelu 1784 da je riječ amerikanizam skovao po uzoru i s istom namjenom korištenja kao što je tada bila riječ škotskog podrijetla te amerikanizam u prijevodu znači : „korištenje fraze, pojma ili rečenične konstrukcije različitih fraza, pojmova ili rečeničnih konstrukcija, s istim značenjem u Velikoj Britaniji“ (Krapp, 1925).

9.9. Kategorije

Tablica 1: Hrana

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
beet(s)	beetroot	cikla
candy	sweets	slatkiši
cereal	porridge	zobene žitarice
corn	maize	kukuruz
cookie (cooky)	biscuit	kolačić, keks
French fries	chips	pomfrit
potato chips	crisps	čips (prženi krumpir izrezan na ploške)
hard liquor, liquore	spirits	snažna alkoholna pića
oatmeal	porridge	zobena kaša
pot pie	meat pie	mesna pita
banana peel	banana skin	kora od banane
fava bean	broad bean	bob
sausage	banger	kobasica
hotdog bun	bridge-roll	pecivo za hotdog
lima bean	butter- bean	lima grah
cotton candy	candyfloss	šećerna vuna
confectioners' sugar	castor sugar	šećer u prahu
soda/ pop	fizzy drink	gazirano piće
garbanzo bean	chick-pea	slanutak
endive	chicory	cikorija
nonalcoholic drink made from fruit juice	cordial (drink)	voćni sirup
cilantro	coriander	korijander
cornstarch	cornflour	kukuruzno brašno
cone (ice cream)	cornet	kornet (za sladoled)

zucchini	courgette	tikvica
popsicle (brand name)	Ice lolly	sladoled na štapiću
frosting	icing	šećerna glazura
Jell-O	jelly	želatina
shrimp	prawns	kozice, škampi

(Janicki, 1977)., (Davies, 2005).

Tablica 2: Odjeća

Američka riječ	Britanska riječ	Hrvatski prijevod
pin	badge	značka, broš
coveralls	boiler suit	radni kombinezon
Swimsuit	bathing costume	kupaći kostim
suspenders	braces	naramenice
derby	bowler hat	polucilindar
pumps	court shoes	salonka
diaper	nappy	pelena
panties	knickers	gaćice
nightgown	nightdress	spavaćica
pantyhose	tights	najlonke
sneakers	trainers	tenisice
turtleneck	polo-neck	dolčevita

Tablica 3: Automobili

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
trunk	boot	prtljažnik
tailpipe	exhaust	auspuh

hood	bonnet	poklopac za motor
fender	wing	bokobran
turn signal	indicator	žmigavac
fog light	fog lamp	svjetlo za maglu
SUV	four-wheel drive	automobil s pogonom na sva 4 kotača
sedan	saloon	limuzina
minivan	people carrier	kombi
windshield wiper	windscreen wiper	brisač za vjetrobransko staklo
odometer	milometer	brzinomjer
side-view mirror	wing mirror	bočni retrovizor
stick shift	gear shift/ gear stick	mjenjač
emergency brake	handbrake	ručna kočnica
gas	petrol	gorivo/ benzin
license plate	number plate	registarska tablica

(Oxford Advanced Learners Dictionary, 2005)., (Longman Dictionary of Contemporary English, 2009).

Tablica 4: Obrazovanje

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
senior prom	graduation ball	maturalni ples
semester	term	semestar/ polugodište
grade	form	razred/ godina
freshman	first year student	brucoš/ učenik ili student 1. razreda ili godine
high school	secondary school	srednja škola
recess	break	odmor
elementary school	primary school	osnovna škola

senior	fourth year student, finalist	maturant/ na posljednjoj godini
graduate assistant	lecturer	predavač/ docent

Tablica 5: Glazba

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
double whole note	breve	dvostruka cijela nota
a whole note	semibreve	cijela nota
a half note	minim	polovinka
a quater note	crotchet	čtvrtinka
an eight note	quaver	osminka
a sixteenth note	semi-quaver	šesnaestinka

Vidljivo je dakle da najviše vokabularnih razlika ima u kategorijama odjeće, hrane i vokabulara koji se odnosi na automobile.

9.10. Idiomi i izrazi

Između američke i britanske varijante engleskog jezika postoje mnogobrojne razlike kada se govori o idiomima i izrazima koje govornici koriste. Oni se neznatno razlikuju, imaju slično značenje, ali drugačiju formu ili se u potpunosti razlikuju (Hargraves, 2003).

Tablica 6: Idiomi i izrazi koji se neznatno razlikuju u formi

Američki idiom	Britanski idiom	Prijevod i značenje
cash on the barrelhead	cash on the nail	platiti nešto odmah
thick as a board (stupid)	thick as two short planks	glup
beat around the bush	beat about the bush	okolišati
take the cake	take the biscuit	biti najgori/bititi najbolji
in the cards	on the cards	zapisano je u zvijezdama
happy as clam	happy as Larry	veoma sretan
one-shot deal	one-off (event)	ponuda koja se događa samo jednom
diamond in the rough	rough diamond	osoba ili stvar s izuzetnim kvalitetama koje se ne mogu vidjeti s površine
queer as a three-dollar bill	queer as a nine-bob note	lažno ili negelgitimno/ netko tko je očito homoseksualne orijentacije (pogrdan izraz)
in for a dime, in for a dollar	in for a penny, in for a pound	kada si nešto započeo, moraš to završiti
put one's foot in one's mouth	put one's foot in it	reći nekome da zašuti
take sth with a grain of salt	take sth with a pinch of salt	razumjeti da informacija ne mora nužno biti u potpunosti istinita ili točna
down at the heel(s)	down at heel	izlizan, otrcan ili jeftin izgled
highway robbery	daylight robbery	pretjeran trošak
home away from home	home from home	osjećati se kao kod kuće

a man's home is his castle	an Englishman's home is his castle	čovjekov dom je njegov dvor
blow/toot one's horn	blow one's own trumpet	hvaliti sam sebe
do a good/bad job	make a good/bad job	dobro obaviti posao
know-it-all	know-all	sveznalica
have a new lease on life	have a new lease of life	znatno poboljšani izgledi za život
leave well enough alone	leave well alone	napustiti nekoga ili nešto
scream bloody murder	scream blue murder	glasno vrištati
a night on the town	a night on the tiles	noćni izlazak u gradu
on the nose	spot on	točno tako
trade places	change places	zamijeniti se s nekim
not touch sth with a ten-foot pole	not touch sth with a barge pole	ne htjeti dodirnuti nešto ni pod koju cijenu
in the raw	in the buff	u nečijem prirodnom stanju (neformalno-gol)
pull up stakes	up sticks	preseliti se
sleep in the streets	sleep rough	biti beskućnik
by a long shot	by a long chalk	daleko ili uopće /skoro pa nemoguće
head table	top table	glavni stol
tempest in a teapot	storm in a teapot	veliko ogorčenje ili uzbuđenje oko rivijalne stavri
(have a) green thumb	(have) green fingers	biti dobar s biljkama/ dobar vrtlar
third time's the charm	third time lucky	„treća sreća“

step on sb's toes	tread on sb's toes	ići nekome na živce
to top it off	to cap it all	„šlag na vrhu torte“
shoot one's wad	shoot one's bolt	izgubiti ili potrošiti sav novac
knock on wood	touch wood	„pokucaj u drvo“
upscale	upmarket	netko tko je bogat/ima mnogo novaca

(Hargraves, 2003).

Tablica 7: Unikatni idiomi i izrazi

Američki idiom	Britanski idiom	Prijevod
roll in the aisles	fall about laughing	grohotom se smijati
when all is said and done	at the end of the day	na kraju krajeva/dana
take a bull by the horns	grasp the nettle	hrabro se uhvatiti u koštac s poteškoćom
in a coon's age	for donkey's years	dugo vremena
since day one	since the year dot	od prvog dana/ od početka
a bad deal	hard cheese	fraza koja se koristi kada nektko ima empatije prema nekome koji prolazi kroz teško razdoblje
a dime a dozen	ten a penny	vrlo četo/ rašreno/ obično
shoot oneself in the foot	bolt one's copybook	nehotice sam sebi pogoršati situaciju
like GrandCentral Station	like Piccadilly Circus	mjesto koje je jako užurbano ili kaotično

beat sb by the hair's breadth	pip sb at the post	jedva pobijediti /uspjeti
knock holes in sth	drive a coach and horses through sth	učiniti nešto nedjelotvornim
iron-clad	copper bottomed	pozdano
never-never land	cloud-cuckoo land	stanje apsurdno, pretjerano optimistične fantazije
like mad; like crazy	like the clappers	činiti nešto s velikim intenzitetom, energijom ili entuzijazmom
give sth a once over	run the rule over	obratiti se nečemu na brzinu
walking papers	marching orders	zapovijed
take a powder	do a bunk, do a runner	otići u žurbi
take the rap	carry the can	preuzeti krivicu
in the row (consecutively)	on the trot	jedan iza drugoga, brzo
send sb to the showers	dismiss early from the competition	dati nekome otkaz
six of one, half- dozen of the other	much of a muchness	niti jedna od opcija nije bolja od druge
talk a blue streak	talk the hind legs off a donkey	govoriti neprekidno i mnogo
get into a tizzy	get your knickers in a twist	biti uzbuđen, zabrinut ili nervozan prije važnog događaja
be toast	have had one's chips	biti ili će vjerojatno biti gotovi ili mrtvi
give sb a tongue-lashing	have a go at sb	govoriti nekome nešto ljuto
Voila!	Bob's your uncle!	„to je to!“

a washout	a damp squib	dogadjaj ili razdoblje koje je pokvareno stalnom ili jakom kišom
fifth wheel	gooseberry	treća osoba u društvu dvoje ljudi, posebno ljubavnom paru, koji bi radije bili sami
you win some, you lose some	(it's) swings and roundabouts	ne možeš uvijek uspjeti

(Hargraves, 2003).

10. PRAVOPIS

Pravopis je znanost prakse pisanja i čitanja ispravnih slova riječi, još zvan ortografija (Webster,1821). Razlike u pravopisu između britanske i američke inačice engleskog jezika, kao što je prije spomenuto, datiraju još iz 18. stoljeća, kada su Benjamin Franklin i Noah Webster predložili stvaranje pravopisa „američkog jezika“. Franklin je htio, što je više moguće pojednostaviti pravopis (Janicki, 1977). Webster je smatrao najboljim rješenjem da se riječi razdvoje na slogove te da se tako naprave razlike u pravopisu, ali i izgovoru. Upravo njegov rječnik, *American Dictionary of the English Language*, izdan 1828. godine postaje standard pravopisa Sjedinjenih Američkih država (Davies, 2005).

10.1. Razlike u pravopisu

Kada je riječ o pravopisnim razlikama, postoje mnoge, različite, kategorije koje određuju razlike između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika.

Tablica 8: Or (američka inačica) /Our (britanska inačica)

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
honor	honour	čast
color	colour	boja
armor	armour	štit
favor	favour	usluga
labor	labour	rad
behavior	behaviour	ponašanje
savior	saviour	spasitelj
harbor	harbour	luka
humor	humour	humor
candor	candour	iskreost

parlor	parlour	soba za primanje
odor	odour	miris
rumor	rumour	glasina
savory	savoury	ukusno
tumor	tumour	tumor
dolor	dolour	potrošač
endeavor	endeavour	nastoojanje
vigor	vigour	energija
vapor	vapour	para

(Janicki, 1977)., (Davies, 2005).

Izbacivanje slova „u“ u američkoj inačici engleskog jezika navodno je predložio Samuel Johnson koji je svoj prijedlog temeljio na etimologiji pojedinih riječi, koja je latinska. U slučajevima gdje nije postojao etimološki razlog, slovo „u“ uklonjeno je zbog jednostavnosti i jednakosti jezika. Ipak pisanje sloga –or postalo je pravilo isključivo američke inačice engleskog jezika (Janicki, 1977).

Razlika u pravopisu između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika uglavnom je izraz preferencije. Ovo se uglavnom odnosi na britansku inačicu u kojoj se mogu naći oba načina pisanja riječi iz primjera dolje, dok je američka inačica dosljednija u korištenju slova z (Janicki, 1977). Iako postoji razlika u sricanju riječi, slogovi –ize/-ise jednako se izgovaraju kao što možemo vidjeti na primjeru riječi civilisation/civilization /,sɪvɪlɪˈzeɪʃ(ə)n/.

Tablica 9: -z (američka inačica) / -s (britanska inačica)

Američki	Britanski	Hrvatski p0rijevod
<i>Glagoli</i>		
-ize	-ise	
emphasize	emphasise	naglasiti

organize	organise	organizirati
analyze	analyse	analizirati
idealize	idealise	idealizirati
criticize	criticise	kritizirati
<i>imenice</i>		
organization	organisation	Organizacija
characterization	characterisation	karakterizacija
secularization	secularisation	sekularizacija
generalization	generalisation	Generalizacija, uopćavanje
civilization	civilisation	civilizacija

(Janicki, 1977)., (Davies, 2005).

Tablica 3: -er (američka inačica) / -re (britanska inačica)

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
center	centre	središte
theater	theatre	kazalište
meter	metre	metar
liter	litre	litra
cider	cidre	jabukovača
fiber	fibre	vlakna

(Janicki, 1977). (Newell,2015).

Pisanje jednog suglasnika (američka inačica) / pisanje duplog suglasnika ispred sufiksa u nenaglašenim slogovima

Tablica 10: Pisanje duplog suglasnika

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
traveled	travelled	Putovao/la
traveler	traveller	Putnika/putnica
woolen	woollen	Vunen
councilor	councillor	Savjetnik
marvelous	marvellous	veličanstveno
rivalled	rivalled	biti rival
focused	focussed	fokusiran

Iako je pisanje jednog suglasnika ispred sufiksa u nenaglašenim slogovima karakteristično za američku inačicu engleskog jezika, u nekim slučajevima fenomen je obrnut. Lateralan glas *l* je taj koji čini razliku (Janicki, 1977).

Tablica 11: Pisanje duplog suglasnika

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
fulfill	fulfil	ispuniti
skillful	skilful	vješt
fullfilment	fulfilment	ispunjavanje

Tablica 12: i (američka inačica) / y (britanska inačica)

Američki	Britanski	Hrvatski prijevod
tire	tyre	guma
siphon	syphon	sifon

Iz navedenih primjera vidljivo je pravopis američke varijante engleskog standardnog jezika prilagođen načinu izgovora.

11. GRAMATIKA

Gramatika se smatrala najmanje proučenom i istraženom od svih razlika između britanske i američke inačice engleskog standardnog jezika. Više je razlika uočeno u vokabularu i izgovoru (Janicki, 1977). Ipak, danas je situacija drugačija te se sve više istraživanja provodi kako bi se utvrdile gramatičke razlike između dviju inačica engleskog jezika (Nelson, 2001). Razlika kojih ima u najvećem broju te se ujedno najviše spominju kada se govori o američkoj i britanskoj inačici engleskog standardnog jezika su vokabularne i izgovorne. Ipak gramatičke razlike postoje. Gotovo sve gramatičke strukture koriste se u oba varijeteta, ali često postoje razlike u tome koliko se pojedina struktura koristi u jednom ili drugom varijetetu. Također, važno je napomenuti kako manje razlika možemo uočiti u pisanom obliku jezika, a više u govoru.⁴

11.1. Glagoli i glagolska vremena

11.1.1. Will/ shall u futuru

Kao i s ostalim gramatičkim strukturama korištenje različitih pomoćnih glagola stvar je osobnog izbora govornika. Ipak u američkoj inačici engleskog standardnog jezika rjeđe ćemo čuti korištenje pomoćnog glagola shall/should te se will/ would koristi kako bi se izrazila jednostavna budućnost, kao i volju u prvom licu jednine i množine. Također, u američkoj se inačici jezika will/would koristi, ne samo u afirmativnim rečenicama već i u upitnim rečenicama te i u negaciji. U američkoj inačici engleskog jezika korištenje pomoćnog glagola shall/ should nije neispravno, ali ipak rijetko se može čuti u svakodnevnom govoru (Janicki, 1977).

Primjeri:

AE: *I will do it if I can.* (Napravit ću to samo ako mogu.)

BrE: *I shall do it if I can.* (Napravit ću to samo ako mogu.)

⁴*British and American English*. Pribavljeno 20.04. 2019. sa <https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/types-of-english-formal-informal-etc/british-and-american-english>

Kada shall izražava svrhu ili autoritet, u američkoj se inačici koristi pomoćni glagol *should* (Janicki, 1977).

Primjer: *You should clean your room.* (Trebao bi pospremiti sobu.)

11.1.2. Do (činiti)

Pomoćni glagol *to do* (činiti) koristi se za formiranje upitnih rečenica i negacije⁵. Razlike između britanske i američke inačice engleskog jezika nalazima kada pomoćni glagol *do* koristimo s glagolom *to have* (imati). U britanskoj inačici koristi se za izražavanje navika (Janicki, 1977). Također *do* se u britanskoj inačici može koristiti sam, kao zamjenski glagol nakon pomoćnog glagola, primjerice: *Will you have a second coffee?- I may do.* (Hoćeš li popiti drugu kavu? Možda hoću.) (Darragh, 2000).

Primjer: *Where do you have English class on Mondays?* (Gdje imaš sat Engleskog u ponedjeljkom?)

11.1.3. Can't / must not

Dok se u britanskoj inačici engleskog jezika modalni glagol *can* (moći), to jest njegova negacija *can't* koristi kako bi se iskazalo nešto što nije vjerojatno da će se dogoditi, u američkoj inačicu se za iskazivanje istog koristi modalni glagol *must* (morati) (Murphy, 2004).

Primjer:

AE: *Laura must not have gotten my e-mail.* (Mora da Laura nije dobila moj e-mail.)

BrE: *Laura can't have got my e-mail.* (Mora da Laura nije dobila moj e-mail.)

⁵*Uses of the verb do.* Pribavljeno 20.04. 2019. sa <https://www.englishgrammar.org/verb-2/>

11.1.4. Don't need to / needn't

U britanskoj inačici engleskog jezika često možemo vidjeti upotrebu negacije glagola *need* (trebati), *needn't*, skraćeno od *need not*, u američkoj inačici ova forma nije uobičajena te se umjesto nje koristi *don't need* (nije potrebno) (Darragh, 2000).

Primjer:

AE: *You don't need to worry, everything will be alright.* (Ne trebaš se brinuti, sve će biti u redu.)

BrE: *You needn't worry, everything will be alright.* (Ne trebaš se brinuti, sve će biti u redu.)

11.1.5. Pomoćni glagol should nakon zahtijevanja ili inzistiranja

Dok se u britanskoj inačici pomoćni glagol *should* može koristiti u slučaju zahtijevanja ili inzistiranja, u američkoj se inačici uglavnom koristi konjunktiv (Murphy, 2004).

Primjer:

AE: *I insisted that he talk to his boss.* (Inzistirao sam da razgovara sa svojim šefom.)

BrE: *I insisted that he should talk too his boss.* (Inzistirao sam da razgovara sa svojim šefom.)

11.1.6. Present perfect /Simple past (Sadašnje svršeno vrijeme / prošlo glagolsko vrijeme)

U američkoj inačici engleskog jezika prošlo glagolsko vrijeme može se koristiti s priložima *already*(već), *just* (samo) i *yet* (još). U britanskoj inačici ovi se prilozi koriste u sadašnjem svršenom vremenu (Oxford Dictionary 7th edition, 2005).

Primjeri:

AE: *I already gave him the keys.* (Već sam mu dao ključeve.)

BrE: *I have already given him the keys.* (Već sam mu dao ključeve.)

11.1.7. Past tense i past participle

U američkoj inačici engleskog standardnog jezika koristi se nastavak *-ed* za formiranje glagola u prošlosti za neke glagole koji su u britanskoj inačici nepravilni, primjerice glagoli *to learn* (učiti), u prošlom svršenom vremenu je u američkoj inačici *learned*, dok je u britanskoj inačici *learnt*. Još neki primjeri su *to spell* (sricati) (*spelled/spelt*) i *to dream* (sanjati) (*dreamed/dreamt*). Ipak, glagoli koji u britanskoj inačici imaju pravilnu formu u prošlosti kao što su *to light*, *to forecast*, *to knit*, u američkoj se inačici, u tvorbi prošlog svršenog vremena koriste kao nepravilni: *lit*, *forecast*, *knit*, umjesto: *lighted*, *forecasted*, *knitted*. No ovo nije pravilo jer i u britanskoj inačici također možemo naići na korištenje ovih glagola kao nepravilnih (Tirban, Precup-Stiegelbauer, Patrauta, 2012).

Primjer

AE: *She knit a scarf for her grandson.* (Isplela je šal za svog unuka.)

BrE: *She knitted a scarf for her grandson.* (Isplela je šal za svog unuka.)

11.1.8. Konjunktiv

Engleski konjunktiv je posebna glagolska forma koja se koristi za izražavanje želja ili nečeg zamišljenog⁶. Uglavnom se koristi kada govorimo o događajima za koje nismo sigurni da će se dogoditi: kada netko želi da se nešto dogodi, očekuje da će se nešto dogoditi ili to zamišlja. Konjunktiv nije frekventan glagolski način niti u jednoj inačici engleskog standardnog jezika, no ipak su vidljive razlike u njegovoj tvorbi između britanske i američke varijante. Dok se u britanskoj inačici koristi kombinacija riječi *should*(trebati) i infinitiva, u američkoj je inačici uobičajeno koristiti samo infinitiv (Janicki, 1977).

⁶ *Subjunctive*. Preuzeto 17.06. 2019. sa <https://www.englishclub.com/grammar/subjunctive.htm>

Primjer:

AE: *I suggest that he go.* (Predlažem da ode.)

BrE: *I suggest that he should go.* (Predlažem da ode.)

11.1.9. Izrazi s glagolima **have (imati)** i **take (uzeti)**

U manjem broju izraza, u britanskoj inačici engleskog jezika koristi se glagol *have* (Darragh, 2000).

Tablica 13: Izrazi s glagolima **have (imati)** i **take (uzeti)**

Američka inačica	Britanska inačica	Hrvatski prijevod
take a bath	have a bath	okupati se
take a break	have a break	ići na odmor (od posla)
take a shower	have a shower	otuširati se
take a vacation	have a vacation	ići na odmor (godišnji)

(Murphy, 2004).

11.1.10. Negacijske i upitne rečenice s glagolom **to have (imati)**

U britanskoj inačici engleskog jezika postoje dvije različite strukture: *I haven't got enough time.* ili *I don't have enough time.* (Nemam dovoljno vremena); *Has Carol got a computer?* ili *Does Carol have a computer?* (Ima li Carol računalo?). U američkoj inačici engleskog jezika, u većini se slučajeva, koristi pomoćni glagol *do* (raditi): *I don't have enough time.* (Nemam dovoljno vremena); *Does Carol have a computer?* (Ima li Carol računalo?) (Eastwood, 1999).

11.1.11. Frazalni glagoli

Frazalni glagol je glagol u kombinaciji s prilogom ili prijedlogom, ili ponekad s oboje da bi mu se dalo novo značenje, koje može biti doslovno ili metaforičko (Oxford Advanced Learners Dictionary, 2005). Mogu se sastojati od dva ili tri elementa te mogu biti odvojivi ili neodvojivi to jest glagol može i ne mora biti odvojen od prijedloga ili priloga. Prijedlog ili prilog koji je do frazalnog glagola često zovemo čestica. Dvije su kategorije u koje možemo podijeliti razlike između britanske i američke inačice engleskog jezika kada govorimo o frazalnim glagolima: (a) različito korištenje između dvaju inačica i (b) frazalni glagoli koji se koriste u američkoj inačici anemaju ekvivalent u britanskoj.

Tablica 14: Frazalni glagoli (različito korištenje)

Američka inačica	Britanska inačica	Značenje	Hrvatski prijevod
do over	do up	redo	preurediti
fill out	fill in	complete	dopuniti
set off (a journey)	lead off/set off (a journey)	start (a journey)	započeti avanturu
figure on	rely on	estimate, expect	procijeniti, očekivati
come over	come round	come (for a visit)	doći u posjet
come across	come up with	yield	
gang up on	gang upon	conspire against	urotiti se

Tablica 15: Frazalni glagoli u američkoj inačici engleskog jezika

Američka inačica	Britanska inačica	Značenje	Hrvatski prijevod
figure out	-	understand, interpret	razumjeti
hold off	-	delay, restrain	odgoditi
check out	-	leave a hotel	odjaviti se
back up	-	move backwards	ići unazad

come across	-	yield	
get through/ be through	-	finish	završiti
look for	-	expect	očekivati
run over to	-	go visit casually/ shortly	otrčati do
count in	-	include	uračunati

11.2. Zbirne imenice

Razlika se kod zbirnih imenica između dviju inačica engleskog jezika uočava kod korištenja glagola u množini ili u jednini. U britanskoj inačici sa zbirnim imenicama može se koristiti glagol u jednini ili množini te je ovo stvar izbora pojedinog govornika. No, u američkoj inačici, sa zbirnim se imenicama koristi glagol u jednini. Isto je i s imenicama koje su imena država ili tvrtki (Darragh, 2000). Riječi koje su u američkoj inačici uvijek u jednini u britanskoj inačici se koriste u množini. Iako riječi *athletics* (atletika) i *maths* (matematika) uopće nisu imenice u množini, a ipak imaju sufiks *-s* koji tvori imenicu. Još neki primjeri su *astronautics* (astronautika) i *physics* (fizika)(Algeo, 2006).

Primjeri:

AE: *The team is going to win.* (Momčad će pobijediti.)

BrE: *The team is/are going to win.* (Momčad će pobijediti.)

AE: *The United Kingdom has been wanting to leave the EU.* (Ujedinjeno Kraljevstvo želi napustiti EU.)

BrE: *The United Kingdom have/has been wanting to leave the EU.* (Ujedinjeno Kraljevstvo želi napustiti EU.)

11.3. Dodatci kod množine imenica

Imenice koje modificiraju druge imenice uglavnom su u jednini, primjerice *pencil sharpener* (šiljilo), *peanut candy* (slatkiši od kikirikija), ali od nedavno i u britanskoj i američkoj inačici engleskog standardnog jezika, iako manje postoji sklonost ka korištenju atributivnih imenica u množini. U američkoj inačici to je zasigurno utjecaj britanske varijante jezika, posebice medija. Primjeri ove gramatičke pojave je izraz *jobs growth* (porast poslova) koji se pojavio u američkim medijima, dok je u prošlosti bilo uobičajeno reći *job growth* (porast poslova) (Algeo, 2006, prema CGEL, 2002 i New York Times, 2004).

11.4. Prilozi

Britanska i američka inačica engleskog jezika donekle se razlikuju u obliku, učestalosti i korištenju priloga. Američka inačica ima određene karakteristike, kao što su korištenje priloga *some*; *The wound bleed some*. (Rana je krvarila.) i *any*; *That doesn't help us any*. (To nam ne pomaže.). Također u američkoj se inačici umjesto učestalih priloga: *anywhere* (bilo gdje), *everywhere* (svugdje) i *nowhere* (nigdje), mogu koristiti alternativni prilozi: *anyplace* (bilo gdje), *everyplace* (svugdje) i *no place* (nigdje) (Anglo, 2006, prema CamGEL, 2002). Određeni prilozi, koje zovemo prilozi srednjeg položaja, kao što su *sometimes* (ponekad), *always* (uvijek), *never* (nikada), *often* (često), *definitely* (definitivno) i *certainly* (svakako) uglavnom u rečenici dolaze nakon pomoćnog glagola i prije glagola. Ipak, ako se želi naglasiti pomoćni glagol, navedene priloge stavljamo prije njega samoga: *He certainly has done it*. (Svakako je to učinio.) U britanskoj inačici ova konstrukcija je uvijek nedvosmislenog značenja, dok se u američkoj inačici prilozi ovog tipa često stavljaju prije pomoćnog glagola, čak i kada ne postoji namjera nedvosmislenosti (Darragh, 2000). U neformalnom govoru i pisanju u britanskoj se inačici koristi sufiks *-ly*, dok to u američkoj nije slučaj (Oxford Advanced Learners Dictionary, 2005).

Primjer:

AE: *She looked at him really strange.* (Pogledala ga je jako čudno.)

BrE: *She looked at him really strangely.* (Pogledala ga je jako čudno.)

11.5. Prijedlozi

U komparativnom istraživanju 1989. godine Dieter Mindt i Christerl Weber zaključili su da se 99.9% prijedloga koristi i u britanskoj i američkoj inačici engleskog standardnog jezika u istoj formi te da su šest najčešćih prijedloga *of* (od), *in* (u), *for* (za), *with* (s/sa) i *on* (na). Razlika postoji u izboru prijedloga (Algeo, 2006).

Tablica 16: Prijedlozi

Američka inačica	Britanska inačica	Hrvatski prijevod
twenty of twelve	twenty to twelve	dvadeset minuta do dvanaest
ten after two	ten past two	deset minuta nakon dva
His was different from/than mine.	His was different to/from mine	Njegovo je različito od mojeg.
I woud like for you to go now.	I woud like (-) you to go now.	Htio bi da otiđeš sada.
in the course	on the course	na kolegiju
on the weekend	at the weekend	za vikend/ vikendom
She lives on the same street.	She lives in the same street.	Ona živi u istoj ulici.
write (-) you	write to you	napisati ću
They met with the directors.	They met (-) the directors.	Susreli su se s redateljima.
The boss wants to talk with you.	The boss wants to talk to you.	Šef želi razgovarati s tobom.
came over to see us	came round to see us	došao/došla nas je posjetiti
in the back of	behind	iza

do it over	do it again	učiniti ponovno
on the list	in the list	na popisu

(Darragh, 2000), (Zhang, 2008)

U britanskoj inačici engleskog jezika, prije riječi *day* (dan), *week* (tjedan) ili *certain day* (određeni dan) koristi se prijedlog *on* (na), dok to nije slučaj u američkoj inačici. Primjerice: *I'll see you on Monday.*(britanska inačica) (Vidimo se u ponedjeljak), *I'll see you Monday.*(američka inačica) (Vidimo se u ponedjeljak). Nadalje, u američkoj inačici kada se riječ *home* (dom) koristi kao prilog ne koristi se prijedlog *at* (na, kod), dok je u britanskoj inačici pravilo koristiti prijedlog te se kaže *at home* (kod kuće) (Zhang, 2008).

12. IZGOVORNE RAZLIKE

Razlike između britanske i američke varijante engleskog standardnog jezika koje se gotovo odmah mogu uočiti su izgovorne razlike iako ih su manje uočljive govornicima kojima engleski jezik nije materinski. Dok se primjerice kod izgovora riječi *aunt* (ujna) ili *dance* (ples) može odmah odrediti o kojoj je inačici engleskog jezika riječ, postoji mnogo riječi koje se izgovaraju na isti način (Modiano, 1996). I Sjedinjenim Američkim Državama i u Ujedinjenom Kraljevstvu postoji veliki broj dijalekata. Dijalekt je jezični idiom ispod ranga standardnog jezika. U Republici Hrvatskoj to bi primjerice bili čakavski dijalekt, zapadno-štokavski dijalekt itd. (HRV rječnik). Fonolozi su, samo u Engleskoj, identificirali 16 modernih dijalekata, ne računajući dijalekte u Irskoj, Škotskoj i Walesu. U Sjedinjenim Američkim Državama broj modernih dijalekata raste na 26 (Darragh, 2002). No, dijalekti i naglasci nisu u tolikoj mjeri osobeni niti široko rasprostranjeni kao u Ujedinjenom Kraljevstvu. Najosobeniji naglasci u SAD-u su oni kojima se govori na području New Yorka, New Jersey, na jugu i u Bostonu te će ih govornici s lakoćom mogu prepoznati i razaznati (Modiano, 1996). Ipak, u ovome je radu riječ o inačicama engleskog standardnog jezika pa ćemo se fokusirati samo na *Standard American English* ili *GA (General American)* i *Standard British English* ili *RP (Received Pronunciation)*.

12.1. Izgovor suglasnika *r*

Jedna od najvažnijih i najuočljivijih razlika između britanske i američke varijante engleskog standardnog jezika je izgovaranje, to jest ne izgovaranje, glasa *r* (Davies, 2005). Osim kod stanovnika grada New Yorka i područja oko grada Bostona američka inačica engleskog jezika je *rhotic* (Gomez, 2009), odnosno da se glas *r* izgovara prije suglasnika (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2005) ili na kraju riječi, dok je britanska inačica *non-rhotic*. Stoga u britanskoj inačici engleskog jezika riječi *farther-* /'fa:ðə(r) (dalje) i *father-* /'fa:ðə(r) (otac) obje zvuče jednako. Bitno je naglasiti da se u ovoj inačici zadržao izgovor glasa *r* kada je on početni glas riječi. Ova dva izgovorna pravila jasno su vidljiva na primjeru riječi *rare* /reə(r/) (Davies, 2005). Ovaj se naglasak može povezati sa sljedećim glasovima u američkoj inačici:

- S dugačkim samoglasnicima /ɑ:/, /ɔ:/ i /ɜ:/ , primjerice u riječima *hard* /hɑ:rd/ (teško), *borne* /hɔ:rn/ (nošen) i *hurt* /hɜ:rt/ (ozlijeđen).
- Nakon kratkog glasa schwa /ə/ u komparativnim završetcima, primjerice u riječima *later* /'leɪtər/ (kasnije) ili *taller* /'tɔ:lər/ (viši).
- Kod dvoglasnih završetaka glasa schwa /ɪə/ i /eə/ kao primjerice u riječima *here* /hɪər/ (ovdje) i *there* /ðeər/ (tamo).
- Kod glasovne kombinacije /jʊ/, primjerice u riječima *cure* /kjʊr/ (lijek) i *pure* /pjʊr/ (čist).
- Nakon kratkog glasa /ʊ/, kod riječi *poor* /pʊr/ (siromašan) ili *moor* /mʊr/ (vezati) (Gomez, 2009).

12.2. Izgovor samoglasnika *a*

Još jedna velika razlika između britanske i američke varijante engleskog jezika je izgovor glasa *a* u riječima kao što su *laugh* (smijati se), *path* (staza), *dance* (ples), *half* (polovica), *branch* (grana), *demand* (zahtijevati) i *can't* (ne moći). Dok je u američkoj inačici glas kratak, u britanskom izgovoru je on dugačak i čvrst (Darragh, 2000). U doba Američkog građanskog rata dolazi do promjene kod izgovora samoglasnik /æ/ u dijalektu govornika s juga Sjedinjenih Američkih država. Ovaj se samoglasnik prvo produžio u /æ:/ , a zatim u otvornik /ɑ:/, ipak do ove promjene nije došlo u američkoj inačici engleskog jezika te se tada stvorila nova razlika između dvije varijante (Gomez, 2009). Procijenjuje se da je broj riječi u kojoj Amerikanci koriste ravno /æ/, a Britanci široko /ɑ:/ otprilike 150 riječi (Janicki, 1977). Samoglasnik /æ/ , u britanskoj inačici engleskog jezika postaje kada je:

- Samoglasnik /æ/ prije glasova /s/, /f/ i /θ/ kao u riječima *pass* (proći), *calf* (tele) i *path* (staza).
- Samoglasnik /æ/ slijedi suglasnik, posebice u slučajevima kao što su /ns/, /nt/ /ntf/ i /mpl/ kao u riječima *dance* (ples), *can't* (ne moći), *ranch* (ranč) i *sample* (uzorak) (Gomez, 2009).

12.3. Izgovor samoglasnika o

Samoglasnik *o* u engleskom se jeziku izgovara na mnogo različitih načina. Takozvano „kratko *o*“, koje se često javlja u naglašenom slogu s jednim slovom *o* u riječima kao što su *dog*-/dɒg/(pas) ili *model*-/'mɒdl/ (model) prošao je promjenu u američkoj inačici engleskog jezika. U britanskoj inačici ono se izgovara kao otvoreni zaokruženi zvuk /ɒ/, primjerice u riječi *hot* /hɒt/ (toplo) ili *possible* /'pɒsəbl/ (moguće). U američkoj se inačici slovo *o* izgovara kao nezaokruženi dugačak zvuk /ɑː/; *hot* /hɑːt/ (vruće), ili kao otvoreni, srednji, zaobljeni dugi samoglasnik /ɔː/; *dog* /dɔːg/ (pas). Još, doduše u manjem broju slučajeva, jedna razlika kod izgovora glasa *o* je promjena samoglasnika /ɒ/ u glasove /oo/ i /ʌ/ u američkoj inačici engleskog jezika. Primjerice promjena u glas /oo/ u riječi *homosexual* /'hoʊmə'sekʃuəl/ (homoseksualac), dok je britanski izgovor /'həʊmə'ekʃuəl/. Ostali primjeri su riječi *compost* (kompost) (američki- /'kɑːmpoust/; britanski- /'kɒmpɒst/), *produce* (proizvesti) (američki-/prə'duːs/, britanski-/prə'djuːs/) , *provost* (rektor) (američki-/'prɒvoust/, britanski- /'prɒvəst/), *scone* (pogača) (američki-/skaːn/, britanski-/skɒn/) , *shalom* (tradicionalni židovski pozdrav) (američki-/ʃə'loum/, britanski-/ʃə'lɒm/)(Gomez, 2009).

12.4. Izgovor samoglasnika u

Slovo *u* u riječima kao što su *mule*, *mute*, *mutual*, *cube*, *butane*, *Houston* izgovara se jednako u britanskoj i američkoj inačici engleskog standardnog jezika, s imaginarnim glasom *y* umetnutim nakon glasa *u* (Darragh, 2000). Početkom dvadesetog stoljeća dogodile su se mnoge promijene pri izgovoru engleskih samoglasnika. Jedan od njih zove se *yod-dropping*, to jest izbacivanje glasa /j/ ispred glasa /uː/ u obje varijante engleskog jezika. Promjena je nazvana po hebrejskom slovu *yod*, koje predstavlja slovo *j*. Izbacivanje glasa *j* događa se u izgovoru glasa /uː/ : nakon glasova /tʃ/ i /dʒ/ u riječima kao što su *chew* /tʃ uː/ (žvakati) i *juice* / dʒuːs/ (sok), nakon glasa *r* kao u riječima *rude* /ruːd/ (neprirodan) i *prude* /pruːd/ (žena s neprirodnim ponašanjem) te nakon grupa glasova formiranih od suglasnika kojeg slijedi /l/, kao u riječima *blue* /bluː/ (plavo), *flu* /fluː/ (gripa) i *slew* /sluː/ (mnoštvo). Ipak, u američkoj inačici engleskog jezika *yod-dropping* postoji u još primjera: nakon glasova /s/ i /z/, kao u riječima *suit* /suːt/ (odijelo), *Zeus* /zuːs/ (Zeus), *assume* /ə'suːm/ (pretpostaviti) i *hirsute* /'hɜːrsuːt/ (dlakav), zatim nakon glasa /l/, u riječima

kao što su *lute* /lu:t/ (lutnja) i *pollute* /pə'lu:t/ (zagađivati) te nakon glasova /t/, /d/ i /n/, kao u riječima *tune* /tu:n/ (melodija), *stew* /stu:/ (dinstano meso ili riba; paprikaš) i *new* /nu:/ (novo) (Gomez, 2009). U britanskoj inačici engleskog jezika glas /j/ se ne izbacuje pa se riječi izgovaraju primjerice: *suit* /sju:t/ (odjelo), *tune* /tju: n/ (melodija), *new* /nju:/ (novo).

12.5. Izgovor suglasnika *t*

Iako u britanskoj i američkoj inačici engleskog jezika ne postoje značajne razlike kada je riječ o izgovoru suglasnika, iznimka je glas *t* koji u američkoj inačici može biti jednako izgovaran kao i u britanskoj inačici ili može biti zvučan. Zvučan glas *t* često se može čuti u Sjedinjenim Američkim Državama kada je: između dva samoglasnika prije nenaglašenog samoglasnika, kao u riječima *letter*-/'letər/(pismo), *butter*-/'bʌtər/(maslac), *bitter*-/'bɪtər/(gorko) i *writing*-/'raɪtɪŋ/(pisanje), kada je ispred silabičkog glasa *l*, kao u riječima *beetle*-/'bi:tl/ (tvrdokrilac), *subtle*-/'sʌtl/ (suptilno), *little*-/'lɪtl/ (malen), *kettle*-/'ketl/ (kotao) i *bottle*-/'ba:tl/ (boca), kada je između glasa *n* i nenaglašenog samoglasnika, kao u riječima *twenty* (dvadeset), *wanted* (tražen), *plenty* (mnoštvo) i *winter* (zima) te kada je između dva nenaglašena samoglasnika, kao u riječima *another* (drugi) i *station* (stanica). U britanskoj inačici engleskog jezika glas *t* nikada nije zvučan (Janicki, 1977). U američkom izgovoru, dakle, glas *t* ima tendenciju nestati nakon nazalnih glasova *m, n* i *ng*, kao kod riječi *dentist*-/'den(t)ɪst/(zubar), *twenty*-/'twen(t)i/(dvadeset), *understand*-/,ʌndər'stænd/(razumjeti), *intercontinental*-/,ɪn(t)ər,kɑ:ntɪ'nentl/(interkontinentalan). Jedini usporediv primjer u Velikoj Britaniji su dijalekti poput Cokney-a u Londonu te onih u Glasgowu u Škotskoj i Ballymena u Sjevernoj Irskoj u kojima se koristi takozvani *gottal stop* (slog nastao čujnim ispuštanjem zraka nakon potpunog zatvaranja glasnica) kako bi se zamijenio glas *t* u riječima kao što su *butter* (maslac), *matter* (materija) *water* (voda) i tako dalje (Darragh, 2000).

12.6. Izgovor desnika *l*

Izgovor lateralnog glasa *l* razlikuje se u britanskoj i američkoj inačici engleskog standardnog jezika. Razlikujemo čisti glas *l* i tamni *l*. Iako je ova razlika vidljiva lingvistima, prosječan govornik će ju teško zamijetiti. U britanskoj inačici tamni glas *l*

javlja se u riječi u kojoj je na zadnjem mjestu nakon samoglasnika: *dull*-/dʌl/ (dosadan), *cool*-/ku:l/ (hladan), *rule*-/ru:l/ (vladati), *sell*-/sel/ (prodati), *bell*-/bel/ (zvono), *deal*-/di:l/ (dogovor), *seal*-/si:l/ (pečat) , *call*-/kɔ:l/ (zvati) te nakon samoglasnika, a prije suglasnika: *help*-/help/ (pomoć), *cold* /help/ (hladno), *sold*-/səʊld/ (prodano), *rolled* /rəʊld/ (kotrljan), *bolt*-/bɔʊlt/ (munja, vijak, klin), *milk* /mɪlk/ (mlijeko), *silk* /sɪlk/ (svila) ,*self*-/self/ (osoba), *shelves*-/felvz/ (police), *kilt*-/kilt/ (kilt), *film*-/film/ (film), *sealed*-/si:ld/ (zapečaćen) itd. U svim ostalim slučajevima glas *l* je čist. U američkoj inačici ova razlika počinje nestajati, tako da riječi poput: *lamp* (svjetiljka), *luck* (sreća), *ladder* (ljestve) itd. u britanskom izgovoru imaju čisti glas *l* , dok u američkom izgovoru imaju tamni glas *l* (Janicki, 1977).

12.7. Riječi koje završavaju sufiksima –*ary*, –*ory*, i –*mony*

Riječi koje završavaju sufiksom –*ary* u američkoj se inačici engleskog jezika izgovaraju kao /eri/, dok se u britanskoj inačici izgovaraju /əri/. Primjeri ove razlike su riječi *contrary*, *corollary*, *honorary*, *imaginary*, *sedentary*. U nekim slučajevima, u britanskoj inačici , schwa zvuk se čak prešućuje, kao u riječima *military* /'mɪltri/ i *momentary* /'məʊməntri/ (Gomez, 2009).

12.8. Riječi koje završavaju sufiksom –*berry*

U pravilu u američkoj inačici engleskog jezika cijeli se sufiks izgovara /beri/ dok se u britanskoj inačici /e/ zamjenjuje zvukom schwa pa postaje /əri/ ili se čak prešućuje prvi samoglasnik te postaje /bri/, posebice u neformalnom ili brzom govoru (Gomez, 2009).

12.9. Razlike bez pravila

Ostale razlike u izgovoru, manje su važne, jer se tiču isključivo individualnih ili malih grupa riječi (Darragh, 2000). Ipak ima pozamašan broj primjera takvih riječi koje se razlikuju u fonetskom obliku i čija se fonetska neusklađenost ne može klasificirati prema prije navedenim, reguliranim pravilima (Janicki, 1977).

Tablica 17: Izgovorne razlike bez pravila

Riječ	Američki izgovor	Britanski izgovor	Prijevod
adress	/'ædres/	/ə'dres/	adresa

asthma	/'æzmə/	/'æsmə/	astma
agile	/'ædʒl/	/'ædʒaɪl/	gipka
alternate	/'ɔ:l.tərnət/	/ɔ:l'tɜ:nət/	izmjenjivati se
apricot	/'æprɪkɑ:t/ ili /'eɪprɪkɑ:t/	/'eɪprɪkɒt/	marelica
aristocrat	/ə'rɪstəkræt/	/'æristəkræt/	aristokrat
ate	/eɪt/	/et/ ili /eɪt/	jesti(prošlost)
advertisement	/,ædvər'taɪzmənt/	/əd'vɜ:tɪsmənt/	reklama
ballet	/bæ'leɪ/	/'bæleɪ/	balet
Berkley (grad)	/'bɜ:kli/		(grad)
bitumen	/bɪ'tu:mən/ ili /bɪ'tju:mən/	/'bɪtʃəmən	bitumen
blouse	/blaʊs/	/blaʊz/	košulja
buoy	/'bu:ɪ/ ili /bɔɪ/	/bɔɪ/	bova
Byzantine	/'bɪzənti:n/	/br'zænti:n/	Bizant
Caribbean	/,kæri'bi:ən/	/,kæri'bi:ən/	Karibi
charade	/ʃə'reɪd/	/ʃə'ra:d/	igra pogađanja i glume
chassis	/'ʃæsi/	/'ʃæsi/	šasija
chimpanzee	/,tʃɪmpæn'zi:/	/,tʃɪmpæn'zi:/	čimpanza
cigarette	/'sɪgəret/	/,sɪgə'ret/	cigareta
borough	/'bɜ:rou/	/'bʌrə/	službenik
clerk	/klɜ:rk/	/kla:k/	okrug
docile	/'dɑ:sl/	/'dəʊsaɪl/	poslušan
derby	/'dɜ:rbɪ/	/'da:bi/	derbi
debris	/də'brɪ:/	/'debri:/ ili /'deɪbrɪ:/	krhotine
detail	/'di:teɪl/ ili /dɪ'teɪl/	/'di:teɪl/	detaljno
dislocate	/dɪs'loʊkeɪt/	/'dɪsləkeɪt/	iščašiti
dynasty	/'dʌnəsti/	/'dɪnəsti/	dinastija

either	/'i:ðər/ ili /'aɪðər/	/'aɪðə(r)/ ili /'i:ðə(r)/	ili
epoch	/'epək/	/'i:pək/	epoha
figure	/'fɪgjər/	/'fɪgə(r)/	figura
frustrate	/'frʌstreɪt/	/frʌ'streɪt/	frustriran
garage	/gə'ra:ʒ/ ili /gə'ra:dʒ/	/'gæra:ʒ/ ili /'gæra:dʒ/ ili /'gæɪdʒ/	garaža
inquiry	/'ɪ nkwəri/ ili /ɪ nkwəri/	/ɪ n'kwəri/	upit
interesting	/'ɪntrestɪŋ/ ili /'ɪntrestɪŋ/	/'ɪntrestɪŋ/ ili /'ɪntrestɪŋ/	zanimljiv
jaguar	/'dʒægwɑ:r/	/'dʒæɡjuə(r)/	jaguar
laboratory	/'læbrətɔ:ri/	/lə'bɔrətɪ/	laboratorij
leisure	/'li:zər/	/'leʒə(r)/	slobodno vrijeme
lever	/'levər/	/'li:və(r)/	poluga
lieutenant	/lu:'tenənt/	/lef'tenənt/	poručnik
literally	/'lɪtərəli/	/'lɪtərəli/	doslovno
marquis	/'mɑ:rkwɪs/	/'mɑ:kwɪs/	markiz
migraine	/'maɪgreɪn/	/'maɪgreɪn/ ili /'mi:greɪn/	migrena
neither	/'ni:ðər/ ili /'naɪðər/	/'naɪðə(r)/ ili /'ni:ðə(r)/	niti jedan
omega	/oʊ'megə/	/'əʊmɪgə/	omega
perfume	/pər'fju:m/	/'pɜ:fju:m/	parfem
premature	/,pri:mə'tʃʊr/ ili /,pri:mə'tɔr/	/'premətʃə(r)/	preuranjen
premier	/pri'mɪr/ ili /pri'mjɪr/	/'premiə(r)/	prestizno
privacy	/'praɪvəsi/	/'prɪvəsi/	privatnost

process	/'pra:səs/	/'prəʊsəs/	proces
progress	/'prɑ:ɡres/ ili /'pra:ɡrəs/	/'prəʊɡres/	napredak
recluse	/'reklu:s/	/rɪ'klu:s/	osamljenik
renaissance	/'renəsɑ:ns/	/rɪ'neɪsns/	renesansa
route	/raʊt/	/ru:t/	put
suggest	/səɡ'dʒest/	/sə'dʒest/	predložiti
shone	/ʃəʊn/	/ʃɒn/	sijati (prošlost)
schedule	/'skedʒu:l/	/'ʃedju:l/	raspored
status	/'stætəs/	/'steɪtəs/	status
strychine	/'strɪkni:n/	/'strɪkni:n/	strihin
tomato	/tə'meɪtəʊ/	/tə'mɑ:təʊ/	rajčica
trauma	/'traʊmə/ ili /'trɔ:mə/	/'trɔ:mə/	trauma
vase	/veɪs/ ili /veɪz/	/vɑ:z/	vaza
vitamin	/'vaɪtəmɪn/	/'vɪtəmɪn/	vitamin
z (slovo)	/zi:/	/zed/	

(Janicki, 1977; Darragh, 2000).

13. RAZLIKE U NAGLAŠAVANJU RIJEČI

13.1. Francuske posuđenice

Francuske posuđenice prilagođene su na drugačiji način u britanskoj i američkoj inačici engleskog standardnog jezika te je najvidljivija razlika u naglašavanju riječi. U američkoj inačici francuske posuđenice imaju naglasak na zadnjem slogu, dok je u britanskoj inačici naglasak na ranijem slogu. Čini se da je fonologija američke varijante engleskog jezika poštovala fiksni naglasak francuskog jezika u kojemu je, u većini slučajeva, naglasak na zadnjem slogu. Primjerice riječi kao što su *adult*, *baton*, *beret*, *bidet*, *blas'e*, *brochure*, *buffet*, *caf'e*, *chalet*, *chauffeur*, *clich'e*, *coup'e*, *debris*, *debut*, *d'ecor*, *detail*, *flamb'e*, *frapp'e*, *garage*, *parquet*, *p^at'e*, *pr'ecis*, *sachet*, *salon*, *vaccineu* britanskoj inačici imaju naglasak na prvom slogu, a u američkoj inačici na drugom slogu. Kod riječi *attach'e*, *consomm'e*, *d'ecollet'e*, *fianc'e(e)* u britanskoj je inačici naglasak na drugom slogu, dok je u američkoj inačici on na zadnjem slogu. Česte riječi kod kojih je naglasak u američkoj inačici na prvom slogu, a u britanskoj na zadnjem su *address*, *cigarette* i *magazine*.

13.2. Riječi koje završavaju sufiksom –ate, -ary, -ory, -berry i -monny

Riječi koje završavaju sufiksom –ate, uglavnom glagoli, imaju naglaske na različitim mjestima, ovisno o duljini riječi. One riječi koje imaju dva sloga u američkoj inačici imaju naglasak na prvom slogu, dok je u takvim riječima u britanskoj inačici engleskog jezika naglasak na drugom slogu. To su riječi poput *elongate* (produljiti), *remonstrate* (opominjati) i *tergiversate* (okolišati). Standardni američki izgovor sufisa –ary je /eri/, a standardni britanski izgovor je /əri/. Primjeri ove razlike su riječi *contrary*, *corollary*, *honorary*, *imaginary* i *sedentary*. Kada je riječ o izgovoru sufiksa –ory američki izgovor je /ɔ:ri/ , a u britanskoj verziji engleskog jezika on se izgovara /əri/, kada je ispred sufiksa nenaglašeni slog. Ovo se izgovorno pravilo može uočiti u izgovoru riječi:

accusatory, amatory, derogatory, exclamatory, laudatory, mandatory, migratory, nugatory, premonitory, recriminatory, repudiatory. Sufiks *-berry* se u američkoj verziji engleskog jezika izgovara u potpunosti, /beri/, dok je u britanskoj verziji uobičajeno da ovaj sufiks zamijene sa /e/ , /əri/ ili se pak u potpunosti prešućuje pa se izgovara /bri/, osobito u neformalnom ili brzom govoru. Američki izgovor sufiksa *-mony* koji se nalazi nakon naglašenog sloga je /moʊni/, a britanski izgovor je /məni/ (Gomez, 2009).

14. RAZLIKE U INTONACIJI

Intonacija je „ton govora, njegova ritmičko-melodička strana, povišavanje i snizivanje glasa“⁷. Tri glavna obrasca intonacije koji se vežu za osobite rečenice su uzlazna, silazna i ujednačena. Ovi se pojmovi mogu odnositi i na identifikaciju visine tona između ili unutar slogova te na točke izgovorene riječi. I u britanskoj i u američkoj inačici engleskog standardnog jezika uzlazna intonacija koristi se za upitne rečenice koje imaju pozitivan ili negativan odgovor: *Are you going?* (Ideš li), dok se silazna koristi za naredbe : *come with us* (dođi s nama), izjave : *I am going home.* (Idem kući.) i pitanja: *Why do you want to do it?* (Zašto to želiš učiniti?). Kada su u pitanju razlike između dvije varijante engleskog jezika, može se zaključiti da je intonacija u američkoj inačici više ujednačena, dok su silazna i uzlazna uobičajene za britansku varijantu. Također, ove su razlike teško uočljive govornicima kojima engleski jezik nije materinski te je ovo najzahtjevnija vještina za naučiti govornicima kojima engleski jezik nije materinski (Janicki, 1977).

⁷Intonacija. Preuzeto 04.05.2019. sa <http://hrvatski.enacademic.com/107716/intonacija>.

AE: It's a beautiful country with many large lakes

BE: It's a beautiful country with many large lakes

AE: Because of the warm and sunny weather oranges grow
very well here

BE: Because of the warm and sunny weather oranges grow
very well here

AE: My hobby is collecting stamps

BE: My hobby is collecting stamps

AE: The hardest thing to learn is to be a good loser

BE: The hardest thing to learn is to be a good loser

(Janicki, 1977; 45)

15. KULTUROLOŠKE RAZLIKE IZMEĐU UJEDINJENOG KRALJEVSTVA I SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

Ujedinjeno Kraljevstvo i Sjedinjene Američke Države, osim što koriste različite inačice engleskog standardnog jezika imaju veoma različite kulture. Imaju različito političko ustrojstvo, UK je monarhija u kojoj postoji vlada, dok u SAD-u postoji 50 saveznih država. Obrazovni sustavi također se znatno razlikuju međusobno pa i od našeg obrazovnog sustava, stoga ne čudi da postoji nekolicina razlika u samom jeziku čija je osnova sama kultura.

15.1. Brojevi

Kada je riječ o imenima brojeva, britanska i američka inačica engleskog jezika razlikuju se na više aspekata. Govornici britanske varijante riječ *nought* (nula, ništa) koriste skoro 30 puta više od američkih govornika, koji ovu riječ uglavnom koriste kao sinonim za riječ *nothing* (ništa), a ne za broj 0. U britanskim tekstovima više nailazimo na riječ *double* (duplo) u navođenju brojeva, primjerice broj 5644 možemo čitati kao *five six double four* (pet šest duplo četiri). Iako su se izrazi za brojeve veće od milijun u prošlosti razlikovali, u britanskoj inačici milijarda je bila *milliard*, a trilijun *billion*, sada su prihvatili američke izraze *billion* i *one trillion* (Algeo, 2006). Korištenje simbola također e razlikuje. U američkoj inačici simbol # prije broja znači, „broj“, za razliku od britanske varijante gdje broj označava kraticom no. Također, ako se simbol # nalazi nakon broja, u američkoj inačici on označava težinu (*pounds*)(Davies, 2005).

15.2. Datumi

Postoje različiti načini pisanja nadnevka u britanskoj inačici engleskog jezika. Najčešći način je dan u mjesecu, mjesec, koji se piše velikim početnim slovom i naposljetku godina (nije redni broj kao u hrvatskom jeziku) pa bi primjer datuma bio 20 January 1993. Također, nadnevak se može pisati samo brojčano: 20/01/1993. Ponekad se, u govoru mogu koristiti zadnja dva slova koja označavaju redni broj (th, rd, st i nd): Today is the 20th of January. U Sjedinjenim Američkim Državama, kod pisanja

nadnevaka brojčano, prvo se piše mjesec, zatim dan i naposljetku godina pa zapis izgleda ovako: 1/20/1993.⁸

15.3. Mjerne jedinice

Iako se i u Sjedinjenim Američkim Državama i u Ujedinjenom Kraljevstvu koristio *imperial system* to jest carski sustav, nakon ulaska Ujedinjenog Kraljevstva u Europsku uniju, tamo je prihvaćen standardni metrijski sustav, koji se koristi u većini država svijeta. Carski sustav, danas, koristi samo nekoliko država, među kojima su i Sjedinjene Američke države, čak i nakon što je nekoliko multibilijunskih svemirskih letjelica uništeno jer su znanstvenici zaboravili pretvoriti mjerne jedinice. Ipak čak se i carski sustav, koji se još u tragovima koristi i u Ujedinjenom kraljevstvu, razlikuje između dvije države. Primjerice i u SAD-u i UK-u se za mjerenje volumena tekućine koristi *gallon*, koji je u Ujedinjenom Kraljevstvu litara, 4.55 dok je u SAD-u 3.75 litara. Ista je situacija i mjerom *pint*, koji se u UK-u još koristi kao standardna mjera za pivo i mlijeko, za 4 oz (ounce-a) više nego u SAD-u. Osim navedenih mjernih jedinica, Britanci za izražavanje svoje težine, još uvijek preferiraju *stone* (1 st=6,35029 kg), dok se masa u SAD-u izražava u *pound* (1 lb= 0,453592 kg). *Ton* i *tonne* se obje koriste i u britanskoj i u američkoj verziji engleskog jezika te *ton* u američkom engleskom 2000 *lb* to jest 907,1874 kg. Još jedna zanimljiva činjenica je da se u SAD-u mjere za kuhanje baziraju na mjernim jedinicama *cup* (*c*) (1c= 225ml) i *teaspoon* (*tsp*)(1tsb=5ml)(Hargraves, 2003).

15.4. Temperatura

Temperatura se u Sjedinjenim Američkim državama mjeri na Fahrenheitovoj skali, dok se u Ujedinjenom Kraljevstvu mjeri u Celsiusima iako se u vremenskoj prognozi spominju i Fahrenheit.. U Sjedinjenim Američkim Državama Celsiusi se spominju samo u strogo znanstvenom kontekstu. U pravilu ne dolazi do nesporazuma u govoru jer ako se kaže da je temperatura 70 stupnjeva, logika nalaže da se misli na Fahrenheite. Do

⁸*Dates*. Pribavljeno 03.05.2019. sa <https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/writing/dates>

nesporazuma jedino može doći kada je riječ o temperaturama nižim od 0 stupnjeva, što bi u britanskoj inačici engleskog jezika bilo “below freezing“ (ispod smrzavanja) do u američkoj inačici to znači da je temperatura ispod 18 stupnjeva Celsiusa (Hargraves, 2003).

15.5 Simboli i kratice

Mnogi simboli i kratice različiti su ili se različito koriste u britanskoj i američkoj inačici engleskog standardnog jezika. Simbol R više možemo primijetiti u Sjedinjenim Američkim Državama i koristi se kao kratica za recept, uglavnom medicinske prirode, primjerice: *Do you have heartburn? R: a short walk after meals.* Također u SAD-u simbol # označava broj i naziva se *pound sign*, ako se nalazi iza broja jer označava težinu, dok ga u britanskoj inačici označava kratica no..Ovaj simbol u britanskoj inačici naziva se *hash, gate* ili *square*(Davies, 2005).

16. OSTALE INAČICE ENGLSKOG JEZIKA

Engleski jezik nije samo jedan standardni jezik, već ga možemo smatrati „obitelji“ jezika koja uključuje mnoštvo inačica. Kao što je ranije spomenuto, engleski jezik, osim u Ujedinjenom Kraljevstvu i Sjedinjenim Američkim Državama, je materinski jezik u Kanadi, Australiji, Novom Zelandu, Južnoafričkoj Republici, Irskoj te nekoliko država na Karipskom otočju, a govori se u velikoj mjeri i u sjevernoj i sjeveroistočnoj Aziji. Svaka od tih inačica ima svoje karakteristike u vokabularu, gramatici, pravopisu, ali najočitije razlike vidljive su u izgovoru (Oxford Advanced Learners Dictionary 7th edition, 2005).

16.1. Kanada

Engleski jezik u Kanadu je došao već 1497. godine, kada se smatra da je John Cabot došao do Newfoundlanda, ali migracija iz Ujedinjenog Kraljevstva nije započela do 16. stoljeća. Postojao je konflikt između Francuza, koji su na kanadsko tlo stigli 1520-ih zahvaljujući Jacquesu Cartieru, i migranata koji su govorili engleski. Nakon što je u 18. stoljeću okončan rat, 1750-ih godina tamo se naseljavaju Englezi, Irci i Škoti. Važno razdoblje za engleski jezik u Kanadi uslijedilo je nakon što su Sjedinjene Američke Države proglasile nezavisnost 1776. godine kada su britanski simpatizeri bili primorani napustiti SAD te ih je većina odlučila otići u Kanadu. Zbog ovih okolnosti kanadska inačica engleskog standardnog jezika najviše nalikuje američkoj te je neizvornom govorniku teško uočiti razlike. Mnogo Britanaca kanadsku inačicu zove američkom, dok ju Amerikanci zovu britanskom (Crystal, 2003). U Kanadi se koristi i britanski i američki pravopis (Oxford Advanced Learners Dictionary 7th edition, 2005).

Dvije su glavne fonološke karakteristike koje se izdvajaju u kanadskoj inačici engleskog jezika. Jedna je spajanje niskih stražnjih samoglasnika, stoga kanadska inačica ima samo jedan niski stražnji samoglasnik, dok ostale inačice imaju dva. U američkoj inačici, riječi koje imaju različiti izgovor u kanadskoj su inačici homofoni, primjerice riječ *cot* (kolijevka) i *caught* (uhvaćen) izgovaraju se /kat/ i /kɔt/ dok se u kanadskoj inačici obje riječi izgovaraju /kat/. Druga karakteristika po kojoj je kanadska inačica prepoznatljiva je takozvano *Canadian Rising* (izgovaranje samoglasnika o i u kada su jedno pored drugoga u riječi kao o) pa se u Kanadi može čuti „*aboot the hoose*“ - *about*

the house. Razlike postoje i u vokabularu, gdje su autohtone biljke i životinje zadržale svoj naziv, *tobacco, potato, tamarack, skunk, raccoon, beaver, grizzly (bear), caribou*, samo su neki primjeri. Kao što je i za očekivati, vidljiv je i veliki broj francuskih posuđenica kao što su *prarie, bateau, snye* i mnoge druge (Chambers, 2010).

16.2. Australija i Novi Zeland

Engleski jezik došao je u Australiju na kraju 18. stoljeća. Dvadeset godina nakon što je James Cook 1770. godine došao u Australiju Ujedinjeno Kraljevstvo je uspostavilo prvu kaznenu koloniju u Sydneyju, kako bi smanjili broj zatvorenika u vlastitoj državi. S obzirom na to da je većina migranata bila upravo britanskog podrijetla, za očekivati je da je na australsku inačicu engleskog jezika najviše utjecala britanska. Najveći broj zatvorenika slanih u Australiju bili su iz Londona i Irske te se može vidjeti utjecaj Cockney i irskog dijalekta, iako se, naravno vidi i utjecaj domorodaca i raznih aboridžinskih jezika (Crystal, 2003). Za australsku inačicu engleskog jezika karakteristična je uporaba sufiksa *-o* i *-ie* čime su se dobile riječi *arvo- afternoon* (poslijepodne) ili *barbie- barbecue* (roštilj) (Oxford Advanced Learners Dictionary, 7th edition, 2005).

Na Novi Zeland engleski jezik je došao nešto kasnije, točnije 1840. godine kada je tamo osnovana prva kolonija. S obzirom na to da je, povijesno, Novi Zeland imao više veza s britanskom krunom on novozelandska inačica jezika pokazuje više sličnosti s britanskom. Ipak, novozelandska inačica engleskog jezika ima karakterističan vokabular, posuđenice iz jezika domorodaca, Maora (Crystal, 2003).

16.3. Južnoafrička Republika

Engleski jezik u Južnoafričkoj Republici datira iz 1795. godine, kada su Britanci stigli u Cape of Good Hope. U Južnoafričkoj republici 11 je jezika prepoznato kao službeni: engleski jezik, afrikaans i 9 glavnih afričkih jezika, ne uključujući religiozne jezike poput Khoi-San i sličnih. S obzirom na povijest, britanska inačica engleskog jezika, odnosno Londonski dijalekt, najviše se mogao čuti u Cape Townu i u unutrašnjosti, dok je dijalekt sjevera Engleske bio najviše zastupljen u Natalu. S vremenom, različiti su se dijalekti homogenizirali u jedan dijalekt, koji najviše nalikuje australskoj inačici engleskog jezika.

Engleski je jezik oduvijek bio manjinski jezik te ga danas kao materinski jezik koristi svega 3.7 milijuna stanovnika Južnoafričke Republike. Afrikaans je dobio status službenog jezika 1925. godine te je bio materinski jezik većini bijele populacije, dok je engleski jezik bio materinski jezik osobama britanskog podrijetla te ga je crno stanovništvo doživljavalo kao jezik protesta i samoodređenja. S obzirom na kompliciran odnos između dvaju jezika, postoje mnoge kombinacije dijalekata engleskog jezika koje se danas koriste (Crystal, 2003).

16.4. Engleski jezik u sjevernoj Aziji

Kada govorimo o engleskom jeziku u sjevernoj Aziji primarno mislimo na Indiju. U Indiji je engleski jezik, na početku, bio strani jezik, jezik trgovaca i misionara te je kasnije postao jezik kolonizatora, a naposljetku je dobio službeni status u neovisnoj Indiji gdje je i danas *lingua franca*. Zanimljivo je da je čak oko 970 riječi, koje potječu iz Indije i smatraju se riječima indijske inačice engleskog jezika, dodano u *Oxford English Dictionary*. To su riječi poput *haat, quila, chadhuri i bada din*.⁹

Iako je postojao konflikt između onih koji su podržavali korištenje engleskog jezika u Indiji i onih koji su zagovarali hind i regionalne jezike, engleski jezik danas ima status suradničkog službenog jezika u Indiji, dok je hindi službeni jezik. Engleski jezik koristi se u pravu, vlasti, visokom obrazovanju, u vojsci, u medijima, poslovnom svijetu i turizmu. Na jugu ga čak preferiraju nad hindijem (Crystal, 2003.)

⁹Release notes: *Indian English*. Preuzeto 03.06.2019. <https://public.oed.com/blog/september-2017-update-release-notes-indian-english/>

17. ENGLISKI JEZIK-GLOBALAN JEZIK

Engleski jezik u 21. stoljeću materinski je jezik svake četvrte osobe, što znači da je većini ljudi koji ga koriste na dnevnoj bazi *lingua franca*. Ti ljudi ne dijele materinski jezik niti kulturu a koriste engleski jezik kao jezik komunikacije. Oblici, dakle, koji engleski jezik poprima su pod utjecajem različitih faktora. Kod ovakvog korištenja engleskog jezika, često se koriste izrazi, koji su „pogrešni“ gledano s aspekta standardnog engleskog jezika. Ovi govornici ne koriste sufiks *s* u trećem licu jednine pa rečenica može izgledati: „*I like, she like.*“ (Meni se sviđa, njoj se sviđa), često ne koriste članove *a/an* i *the* ili ih stavljaju na mjesto gdje je u standardnom engleskom jeziku ne koriste: „*They have a respect for all and he is good person.*“ (Oni imaju poštovanje prema svima i on je dobra osoba.), stavljaju imenice koje nemaju množinu u množinu: *knowledges* (znanja), *informations* (informacije), *advices* (savjeti); često uspoređuju vlastiti jezik pa koriste pogrešne glagole: *make sport* (napraviti sport); koriste zamjenicu *this* (ovo) u jednini i množini; *this country, this countries* (ova država, ova države). Lako je odbaciti korištenje engleskog jezika kao *lingua franca* jer govornici „griješe“, ali to je prirodan lingvistički napredak. Jezik je živ i mijenja se sve dokle god postoje govornici istog (Seidlhofer, Oxford Advanced Learners Dictionary, 7th edition, 2005).

18. ENGLISKI JEZIK KAO PRVI STRANI JEZIK U OSNOVNOJ ŠKOLI U HRVATSKOJ

„U Hrvatskoj se već dulje vrijeme provodi poučavanje stranoga jezika u nižim razredima osnovne škole. Učenici već u prvom razredu započinju s učenjem stranoga jezika kao obaveznoga predmeta. Najčešće je to engleski jezik koji je od pedesetih godina prošlog stoljeća i najzastupljeniji strani jezik u hrvatskim školama“ (Vidović, 2010: 319). Do školske godine 2003./2004. prvi strani jezik učio se od 4. razreda osnovne škole, a te godine postaje obavezan predmet od 1. razreda. „Znanje engleskoga jezika od velike je važnosti za obrazovanje, za putovanja u inozemstvo i za uspostavljanje društvenih i poslovnih međunarodnih dodira i veza. Zato učenje engleskog jezika već u osnovnoj školi ima za cilj razvijanje komunikacijskih sposobnosti i jezičnih umijeća potrebnih za međunarodnu komunikaciju i pripremanje učenika za rastuće međunarodno tržište rada“(MZOS, 2006). Glavni cilj ranog učenja jezika (u prva četiri razreda) je razvijanje svijesti o samom jeziku te osjetljivosti na druge jezične sustave, to jest da učenici spoznaju kako postoji mnoštvo jezika i kultura osim materinske (Bilić-Štefan, 2008). Dakle u predmetu Engleski jezik važno je, osim stjecanja jezičnih kompetencija, učenici pojme stranu kulturu. „Kako bi se strana kultura pojmla na ispravan način njezino usvajanje potrebno je lišiti gledanja stvari isključivo iz svoje perspektive. Učitelji trebaju pomoći učenicima da pri učenju o različitostima između dvi ju ili više kultura ne dolaze do ishitrenih zaključaka ili krivih analogija do kojih učenici lako mogu doći ako svoje viđenje strane kulture baziraju isključivo na mehanizmima funkcioniranja materinske kulture“ (Vidović, 2010, prema Vrhovac, 1991)

18.1. Udžbenici i radne bilježnice Engleskog jezika (1.-4. razred osnovne škole)

Istraživanje iz 1972. godine pokazalo je da tada, niti u jednom od redovitih udžbenika, za učenje engleskog jezika, u tada, Saveznoj Republici Hrvatskoj nije pronađena niti jedna informacija o postojanju američke varijante engleskog jezika. To se odnosi na

jezičnu građu: izgovor, vokabular i strukture. Argumenti za korištenje britanskog jezika su tradicija; on je Shakespeareov i jezik anglosaksonske kulture. Izbor britanske inačice „kao isključive nastavne varijante u Jugoslaviji, ona je jednostavno posljedica domaće situacije u 1945. i nekoliko godina poslije, kada se engleski jezik uvodi u srednje škole, a pola tuceta potencijalnih pisaca engleskih udžbenika bili su britanski stipendisti i đaci“ (Bujas, 1972:131). Iako su danas kulturni sadržaji vezani i za Sjedinjene Američke Države i za Ujedinjeno Kraljevstvo zastupljeni u udžbenicima engleskog jezika od 1. do 4. razreda osnovne škole, posebice u udžbenicima *Dip in 3* i *Dip in 4*. U udžbeniku *Dip in 3*, učenici se upoznaju s glavnim znamenitostima grada Londona kao što su *Big Ben* i *Tower Bridge* te se, kao zadatak nudi usporedba britanskih i hrvatskih znamenitosti. „Osim o znamenitostima učenici uče i o ostalim specifičnostima britanske kulture kao što su autobusi na dva kata (*double deckers*), novčana jedinica i njezine sastavnice (*pound, penny*), karakterističan raspored prostorija u kući (kuhinja, dnevni boravak i obiteljska soba u prizemlju, spavaće sobe i kupaonica na katu) koje također otvaraju mogućnosti za usporedbu dviju kultura“ (Vidović, 2010:321). U udžbeniku *Dip in 4* u nastavnoj jedinici *You've Got an E-Mail* pojavljuju se djevojčica i dječak koji su iz SAD-a te oni učenike upoznaju s glavnim američkim znamenitostima kao što su *The White House* i ostalima te pojmovima vezanim za američku kulturu kao što su brza hrana, Disney i slično (Vidović, 2010.) U to se istom udžbeniku po prvi put nudi usporedbu leksika između britanske i američke inačice engleskog jezika. Iako nalazimo usporedbu samo nekoliko riječi : *mum-mom, shop-store, biscuits-cookies, sweets- candies, lift- elevator*) ovakvi primjeri bi trebali potaknuti učenike da razmišljaju o razlikama između ove dvije kulture te da samostalno istražuju. Ipak, vidimo samo jedan primjer koji se odnosi na pravopis, dok su ostali mogući primjeri zanemareni.

Analizom udžbenika *Dip in 1, Dip in 2, Dip in 3, Dip in 4* i *New Building Blocks 4* te radnih bilježnica *New Building Blocks 2, New Building Blocks 3* i *New Building Blocks 4* možemo primijetiti da se u Republici Hrvatskoj preferira britanska inačica engleskog jezika. Pogledom na same korice udžbenika *Dip in 3* vidimo *Big Ben* i čuvara Buckinghamске palače. Već u prvoj lekciji djevojčica Ann se predstavlja i govori da je

iz Oxforda, grada u Engleskoj, a i u ostatku knjige vidljivo je da su imena likova uglavnom tipična britanska imena poput Rosie, Dorian i slična. Ranije je spomenuta tipična gramatička razlika kod zbirnih imenica, gdje se u Ujedinjenom Kraljevstvu preferira korištenje množine imenice *maths* (matematika) kada se radi o školskom predmetu. Naslov osme lekcije udžbenika *Dip in 3* je „*Can you help me with maths?*“ (Možeš li mi pomoći s matematikom?) gdje je cilj učenika da nauče pravilno formirati množinu imenica. Nigdje nije navedeno da se školski predmet u američkoj inačici engleskog jezika zove *math* (matematika) te da je to imenica u jednini. I u jedanaestoj lekciji ovog udžbenika opet nalazimo na istu gramatičku strukturu koja se razlikuje ovisno o inačici engleskog jezika, korištenje glagola bi u prezentu, *is/are* s imenicama. Rečenica glasi : „*There are a lot of CDs.*“ (Ima mnogo CD-a.) koja bi u američkoj inačici mogla glasiti: „*There is a lot of CDs.*“ (Ima mnogo CD-a.), no ta inačica nije nigdje navedena. Pravopis je u ovom udžbeniku isključivo britanski, što je vidljivo iz sricanja riječi kao što su *colour* (boja) i *favourite* (omiljeno). Bitno je također napomenuti da se u ovom udžbeniku uopće ne spominje američka kultura, niti znamenitosti.

U udžbeniku *Dip in 4* za četvrti razred osnovne škole, po prvi put se nudi usporedba leksika između britanske i američke inačice engleskog jezika. Iako nalazimo usporedbu samo nekoliko riječi : *mum-mom, shop-store, biscuits-cookies, sweets-candies, lift-elevator*) ovakvi primjeri bi trebali potaknuti učenike da razmišljaju o razlikama između ove dvije kulture te da samostalno istražuju. Ipak, vidimo samo jedan primjer koji se odnosi na pravopis, dok su ostali mogući primjeri zanemareni.

U udžbeniku *Dip in 1* mogu se primijetiti razlike u pravopisu, pisanje primjerice riječi *colour* (boja) i korištenje vokabulara tipičnog za britansku inačicu engleskog jezika, na primjer riječ *jam* (džem). Slušajući CD, dodatak udžbeniku, jasno je da je izgovor britanski, čak i u pjesmama.

U prvoj lekciji udžbenika *Dip in 2*, pod naslovom *Jobs* (Zanimanja) možemo naići na britansko sricanje riječi *tyre* (guma), dok se britanska inačica riječi *mum* (mama) pojavljuje ne više mjesta u udžbeniku.

My Building Blocks, lekcija je u radnoj bilježnici *New Building Blocks 2* u kojoj nailazimo na britansko sricanje riječi *favourite* (omiljeno), dok u dodatku radnoj bilježnici, pod naslovom *Boiling hot* nailazimo na korištenje glagola u množini kod zbirnih imenica, što je , opet, karakteristično za britansku inačicu engleskog jezika: *There are _____ spiders.* (Ima ____ (broj) paukova.)

New Building Blocks 3 radna je bilježnica za 3. razred osnovne škole te se i u njoj mogu primijetiti karakteristike u sricanju tipične za britansku inačicu, primjerice kod riječi *travelling* (putovanje). Kao u udžbeniku *Dip in 3*, uvodi se poučavanje o britanskoj kulturi, pa u dodatku *The Christmas Board Game* primjećujemo naziv deserta *a Christmas pudding* (božićni desert u Ujedinjenom Kraljevstvu) koji je karakterističan za britansku kulturu, ali u istom dodatku primjećuje se pisanje datuma karakteristično za Sjedinjene Američke Države; *December 7* (7. prosinca).

U udžbeniku *New Building Blocks 4*, u trećoj lekciji naslova *The Place Where I Live*, govori se o Londonu, glavnom gradu Ujedinjenog Kraljevstva te najvažnijim znamenitostima kao što su Tower Bridge, Hyde Park i Big Ben, i simbolima grada poput London Underground Tube, telefonskih govornica itd. U lekciji *Going Places* se ipak spominju druge kulture engleskog govornog područja i to uglavnom Australija, ali se ne spominju detalji australijske inačice engleskog standardnog jezika, niti važne znamenitosti, spominje se samo glavni grad Sydney.

Dakle, možemo zaključiti da je američka inačica engleskog standardnog jezika u udžbenicima od 1. do 4. razreda skoro u potpunosti zanemarena, zbog tradicije korištenja britanske. Osim nekoliko primjera u samo jednom udžbeniku, ne postoji usporedba dviju inačica, a moglo bi je biti kako bi se kod učenika potaknula znatiželja i želja za upoznavanjem različitih kultura.

19. ZAKLJUČAK

Engleski jezik ima mnogo različitih inačica, ali dvije glavne su britanska i američka inačica. I u Ujedinjenom Kraljevstvu i u Sjedinjenim Američkim Državama postoji veliki broj dijalekata, ali u standardnom jeziku možemo primijetiti više ujedinjenih razlika. Između ove dvije inačice postoji mnogo razlika, one koje su očite, ali i one koje je teško primijetiti ako vam engleski jezik nije materinski. Razlike su nastale što iz kulturnih, što iz socioloških i povijesnih razloga. Razlikuju se u vokabularu, pravopisu, gramatici, izgovoru, intonaciji, ali su i kulturološki različite. Osim britanske i američke inačice postoje još i kanadska, australijska, novozelandska, indijska i mnoge druge koje svaka imaju svoje posebnosti i karakteristike po kojima se mogu prepoznati.

Obje inačice utječu jedna na drugu, ali vidljivo je da je američka inačica imala veći utjecaj na britansku kroz povijest. Od vokabulara koji je posuđen iz Sjedinjenih Američkih Država, riječi nazvane amerikanizmi do sricanja riječi pa čak i izgovora koji je adaptiran kod govornika u Ujedinjenom Kraljevstvu. Ipak, u 21. stoljeću vidljiv je i nezanemariv utjecaj britanske inačice engleskog jezika na američku. Renomirani britanski mediji i novinske kuće, poput The Guardian i BBC-a, ali i popularna kultura kao saga o Harryju Potteru spisateljice J.K. Rowling imali su utjecaj na američku inačicu engleskog jezika.

U udžbenicima i radnim bilježnicama engleskog jezika za osnovnu školu, točnije od 1. do 4. razreda (prve četiri godine učenja) prednost se daje, ne samo britanskoj inačici engleskog standardnog jezika, već i britanskoj kulturi zbog dugogodišnje tradicije. Zanimljivo je kako se američka inačica ne spominje sve do četvrtog razreda, kada se spominju isključivo vokabularne razlike i to na primjeru od samo nekoliko riječi. Razlike između dvaju inačica zanimljive su i s vremenom bi se mogle poučavati u osnovnoj školi da se kod djece potakne znatiželja i želja za učenjem i otkrivanjem.

20. LITERATURA

1. Algeo, J. (2006). *British or American English?: A Handbook of Word and Grammar Practice*. Cambridge: Cambridge University Press (Preuzeto 22.02. 2019. sa http://hcot.ir/wp-content/uploads/2014/11/Cambridge_English_A_Handbook_of_Word_and_Grammar_Patterns.pdf)
2. Baugh, A. i Cable, T. (2002). *A History of the English Language*. London: Routledge (Preuzeto 31.3. 2019. sa <http://docenti.unimc.it/carla.cucina/teaching/2017/17413/files/baugh-cable-a-history-of-the-english-language>)
3. Blažić, D. i Ban, S. (2004). *Dip in 4: Udžbenik engleskog jezika za 4. razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga
4. Bujas, Ž. (1973). Zašto isključivo britanski engleski? *Strani Jezici*, 2, 130-135. (Preuzeto 31.3.2019. sa https://stranijezici.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2018/10/sj2_2_str130-135.pdf)
5. Chambers, J.K. English in Canada. Gold, E. i McAlpine, J. (Ur). *Canadian English: A Linguistic Reader* (1-37) Ontario: Queen's University Kingston, Ontario (Preuzeto 08.06. 2019. sa www.queensu.ca/strathy/apps/OP6v2.pdf)
6. Cincotta, H. (ur.). (1998). *Američka povijest*. Zagreb: Informativna agencija SAD
7. Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press. (Preuzeto 01.04. 2019. sa http://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/nation_branding/English_As_A_Global_Language_-_David_Crystal.pdf)
8. Čajo Anđel, K., Domijan, D., Knezović, A. i Singer, D. (2018). *New Building Blocks 2: radna bilježnica iz engleskog jezika sa zvučnim CD-om za 2. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett
9. Čajo Anđel, K. i Knezović A. (2018). *New Building Blocks 3: radna bilježnica iz engleskog jezika sa zvučnim CD-om za 3. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett
10. Čajo Anđel, K., Domijan, D. i Vranković, P. (2018). *New Building Blocks 4: udžbenik engleskog jezika sa zvučnim CD-om za 4. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett
11. Davies, C. (2005). *Divided by a Common Language: A Guide to British and American English*. Boston: Houghton Mifflin Company (Preuzeto 31.03.2019. sa <http://tratu.coviet.vn/download/113/Divided%20by%20a%20common%20language.pdf.html>)

12. Darragh, G. (2000). *A to Zed, A to Ze: A Guide to the Differences Between British and American English*. Irun: Editorial Stanley (Preuzeto 7.5. 2019. sa https://www.academia.edu/23407314/Tailieu.com_a_to_zed_a_to_zee_a_guide_to_the_differences_between_british_and_american_english)
13. Džerba, B. (2007). *Dip in 1: Udžbenik engleskog jezika za 1. razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga
14. Džerba B. i Mardešić M. (2014). *Dip in 2: Udžbenik engleskog jezika u drugom razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga
15. Eastwood, J. (1999.) *Oxford Practice Grammar with answers*. Oxford: Oxford University Press
16. Elness, J. (2003). American English, in a very broad perspective. *Nordic Journal of English studies* 1(2), 299-316 (Preuzeto 31.03. sa <https://njes-journal.com/articles/119/galley/119/download/>)
17. Gomez, P. (2009). *British and American English Pronunciation Differences*. Cambridge: Mayflower Press (3-8) (Preuzeto 02.05. 2019. sa <http://www.webpgomez.com/english/404-british-and-american-english-pronunciation-differences>)
18. Hargraves, O. (2003). *Mighty Fine Words and Smashing Expressions: Making sense of Transatlantic English*. Oxford: Oxford University Press (Preuzeto 10.05. 2019. sa <https://archive.org/details/mightyfinewordss00harg/page/276>)
19. Hosseinzadeh, N.M., Zafaranlu Kambuziyya, A.K. i Shariati, M. (2015). *Journal of Language Teaching and Research*, 6, (647-655). (Preuzeto 07.05.2019. sa <http://www.academypublication.com/ojs/index.php/jltr/article/view/jltr0603647655>)
20. Janicki, K. (1977). *Elements of British and American English*. Varšava: Państwowe Wydawnictwo Naukowe (Preuzeto 08.04. 2019. sa https://www.academia.edu/31792005/Elements_Of_British_and_American_English_by_Karol_Janicki)
21. Jurčić, M. i Brihta, J. (1996). *An English Reader-Social Studies and Arts: Udžbenik engleskog jezika-8.i 9. godina učenja*. Zagreb: Školska knjiga
22. Kalodjera, D. (1976). Three types of attitude towards American and British English. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia : Revue publiée par les Sections romane, italienne et anglaise de la Faculté des Lettres de l'Université de Zagreb*, 41-42, (51-64) (Preuzeto 07.05.2019. sa <https://hrcak.srce.hr/131678?lang=en>)
23. Krapp, G. (1925). *The English Language in America*. New York: Frederick Ungar PublishingCO.(Preuzeto 31.3. 2019. sa <https://archive.org/details/englishlanguagei01krap/page/16>)
24. *Longman Dictionary of Contemporary English*. (2009). Essex: Pearson Education Limited.

25. Mardešić, M. (2014). *Dip in 3: Udžbenik engleskog jezika u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga
26. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb
27. Modiano, M. (1996). *A Mid-Atlantic Handbook: American and British English*. Lund: Studentlitteratur, Lund (Preuzeto 08.05.2019. sa <https://epdf.pub/a-mid-atlantic-handbook-american-and-british-english.html>)
28. Murphy, R. (2004). *English Grammar in Use*. Cambridge: Cambridge University Press
29. Newell, C. (2015). *American English VS. British English* (Preuzeto 08.05. 2019. sa <https://www.aje.com/dist/docs/AJE-American-vs-British-English-2015.pdf>)
30. *Oxford Advanced Learners Dictionary, 7th Edition*. (2005). Oxford: Oxford University Press
31. Pauliuc, K. (2014). *The Influence of American English on British English*. Diplomski rad: Sveučilište u Aquili (preuzeto 03.06. 2019. sa https://www.academia.edu/25278608/THE_INFLUENCE_OF_AMERICAN_ENGLISH_ON_BRITISH_ENGLISH?auto=download)
32. Rodriguez Gomez, F. (2001). *Spanish Contribution to American English Word-Stock: An Overview* Preuzeto 02.04.2019. sa https://www.researchgate.net/publication/31153380_Spanish_contribution_to_American_English_word_stock_An_overview)
33. Santipolo, M. (2003). *On The Opposite Sides of the Continuum: Standard British English And Cockney. A Historical Outline of the Parallel Developments of the Two Varieties* (preuzeto 03.06.2019. sa https://www.researchgate.net/publication/26397501_On_the_opposite_sides_of_the_continuum_Standard_British_English_and_Cockney_A_Historical_Outline_of_the_Parallel_Developments_of_the_Two_Varieties)
34. Tirban, N., Precup-Stiegelbauer, R. i Patrauta, T. (2012). *The Major Differences Between British and American English in Written and Oral Communication*. Arad: „Vasile Goldis“ Western University of Arad (Preuzeto 02.05.2019. sa <http://www.diacronia.ro/indexing/details/A22584/pdf>)
35. Vidović, E. (2010). Interkulturalizam u nastavi Engleskog jezika u nižim razredima osnovne škole. Peko, A., Sablić, M. i Jindra, R. (Ur.), *Obrazovanje za interkulturalizam* (315-325). Osijek: Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku
36. Walker Read, A. (1938). The Assimilation of the Speech of British Immigrants in Colonial America. *The Journal of English and Germanic Philology*.37(1) (70-79). (Preuzeto 04.03.2019. sa <https://www.jstor.org/stable/pdf/27704353.pdf>)

37. Zhang, B i Jiang, Z. (2008). On Grammatical Differences Between Daily British and American English. *Asian Social Science*, 4(6), 69-73 (Preuzeto 03.04.2019 sa <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/1438>)